

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

וצאצאיהם

חגית בת מרים ושמואל. פתחיה בן חנה ויאיר

וילדיהם: דרור, הלל, אשר, ישי, רות.

עודד בן מרים ושמואל. מעין רבקה בת אורלי ואפרים

וילדיהם: ידידיה, רננה, שירה, אמונה, צורי.

תמר בת מרים ושמואל. רועי בן שרה ומשה.

ובתם: אמונה מרתה

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דף כ"ב

גבית חוב מנכסי יתומים קטנים

לעיל נתבאר, שמי שהיה חייב ממון ומת, והניח קרקעות משועבדות לחובו, בי"ד מגבים את החוב מאותם קרקעות, אף על פי שירשום בניו של המת.

אכן כשהיורשים גדולים, אין שום חילוק בדבר, וכל מיני חובות של אביהם, גובים מהקרקעות שירשו ממנו שהן משועבדות לחובו. אבל כשהיורשים עודם קטנים, את רוב החובות אין גובים מהם עד שיגדלו.

ולהלן יתבאר בעזה"י, מה הסיבה שאין גובים חובות האב מיתומיו הקטנים. ואלו חובות כן גובים מהם אף בעודם קטנים.

א. הסיבה שאין גובים חוב האב מיתומיו הקטנים, [=אין נזקקים לנכסי יתומים קטנים].

[א] **לדעת רב פפא** – הסיבה שאין גובים את חוב האב מהיתומים הקטנים היא, **כי פריעת בעל חוב היא מצווה, וקטנים אינם חייבים במצוות**.

[ב] **ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע** [שהלכה כמותו כנגד רב פפא] – הסיבה שאין גובים את חוב האב מהיתומים הקטנים היא, כי יש לחוש שמא סמוך לשעת המיתה, האב שילם לבעל חובו מעות, או התפיסו משכון של כסף וזהב, [=אימר צרי אתפסיה], ולא הספיק ליטול ממנו את השטר, ואם כן, על פי דין אין לגבות מהם פעם נוספת.

[ג] **ולדעת רבא** – הסיבה שאין גובים את חוב האב מהיתומים הקטנים היא, **כי יש לחוש שמא כבר שילם האב את חובו, ויש לו שובר על כך בין שטרותיו, והיתומים אינם יודעים היכן הוא**. [ודווקא כשמת האב, יש לחוש לכך שפרע חובו, ויש לו שובר, ולכן אין גובים מהיתומים, אבל חייב שהלך למדינת הים, גובים חובו מנכסיו, ואין חוששים שמא פרע ויש לו שובר, כי אם כן, כל אחד היה לווה, ונוסע למדינת הים, בלא לחוש שיגבו ממנו חובו. וזה שלא כדעת רבי יצחק נפחא, שאמר לרב אחא שר הבירה, שבעל חוב אינו גובה חובו כשהחייב נסע למדינת הים, ורק האשה גובה כתובתה שלא בפני בעלה. ובכל אופן, כשגובים חוב שלא בפני החייב, יש להישבע שלא פרע].

ב. אלו חובות גובים מהיתומים הקטנים.

[א] שטר שיש בו ריבית.

לדברי רב אסי ורבי יוחנן – כשיש ליתומים הפסד מאיחור התשלום עד שיגדלו, כגון שחוב זה, הוא חוב שחייב אביהם לגוי, ויש בו ריבית, וככל שיתאחרו מלשלם, כך יגדל החוב, בזה תקנו חכמים, שיגבו מהם את החוב אף בעודם קטנים, ולא יתאחרו מלגבותו עד גדלותם, כדי שלא ישלמו הרבה בגדלותם.

ובאופן הזה ניתן להעמיד את המשנה והברייתא, בהם מבואר, שגובים מיתומים קטנים חוב אביהם, ומה ששנינו, שלעניין זה שום היתומים שלושים יום, אין זה אלא כשהגוי קיבל עליו להמתין בגביית החוב כדיני ישראל, ורק לעניין דין ריבית לא קיבל עליו דיני ישראל, ומלווה בריבית. אבל אם אינו מקבל עליו דיני ישראל להמתין שלושים יום של הכרזה, ותובע ריבית גם עבורם, אין ממתניים שלושים יום של הכרזה, אלא מוכרים את השדה מיד לתשלום החוב, כי המתנה של שלושים יום של הכרזה אין בא אלא ספק של תועלת, שמא תימכר השדה במחיר גבוה יותר, אבל יש בה הפסד ודאי של ריבית, ולכן אין ממתניים.

[ב] כתובת אשה.

לדעת רבי יוחנן [כפי הביאור הראשון] – כשהאב מת, והיתומים מתאחרים מלשלם את הכתובה **לאלמנת אביהם**, יש להם הפסד, כי כל זמן שאינה גובה כתובתה, היא ניזונית מנכסיהם, ולפיכך, תקנו חכמים שתגבה מהם את הכתובה אף בעודם קטנים, ולא יתאחרו מלשלם לה כתובתה עד שיגדלו, כדי שלא יפסידו לשלם לה מזונות כל אותו הזמן. [ובאופן הזה ניתן להעמיד את המשנה והברייתא, שבהם מבואר, שגובים מהיתומים כתובת אלמנת אביהם. ומה ששנינו, שלעניין זה, שום היתומים שלושים יום, אין זה אלא כשתבעה את כתובתה, שאז בשעת התביעה היא מפסידה את המזונות, ולכן אינם נפסדים בכך שימתינו עוד שלושים יום למכירת הקרקע לתשלום הכתובה. ומה ששנינו, שתשלום זה הוא מהזיבורית [=קרקעות גרועות], נצרך הוא לדעת רבי מאיר, האומר, שכשהאשה גובה כתובתה מהבעל עצמו, גובה מהבינונית, ולכן הוצרך

לומר, שכשגובה מהיתומים גובה מהזיבורית, אבל לדעת חכמים, לעולם היא גובה את הכתובה מהזיבורית].

אולם לדעת רב אסי – אין ליתומים הפסד באיחור תשלום הכתובה, כי כל אותו הזמן שהיא ניזונית מנכסיהם, מעשי ידיה שלהם, ואם כן, כנגד מה שמשלמים לה מזונות, כל אותו הזמן, הם מרוויחים את מעשי ידיה, ואין להם הפסד באיחור תשלום הכתובה. [ודעת רבי יוחנן, שיש להם הפסד, כי פעמים אינה מרוויחה כמו שהיא ניזונית, ונמצא שמשלמים לה יותר ממה שמקבלים ממנה].

ולדעת רבי יוחנן [כפי ביאור מרימר] – האשה גובה כתובתה מנכסי היתומים גם כשאין להם שום הפסד מאיחור הכתובה, כגון שאינה אלמנת אביהם [שיש לה מזונות], אלא היא גרושת אביהם [שאין לה מזונות], ולא הספיקה לגבות את כתובתה קודם מותו, והסיבה לכך שהיא גובה מהם את הכתובה, היא משום חינא [=חן]. שכשידעו הנשים, שבכל אופן שיצאו מיד בעליהן יגבו את הכתובה בלא שום עיכוב, ימצאו האנשים חן בעיני הנשים, וינשאו להם]. [ובאופן הזה ניתן להעמיד את המשנה והברייתא בהם מבואר שגובים כתובה מנכסי יתומים קטנים].

[ג] כשחייב מודה.

ללשון ראשון סברת רב הונא בריה דרב יהושע [ודעת רבא] – מאחר שהסיבה שאין גובים חוב מנכסי יתומים היא שמא האב כבר שילם את חובו, [אתפסיה צררי או שילם וקיבל שובר], אם בשעת מיתתו אמר האב שעדיין הוא חייב, ולא שילם, שוב אין לחוש לכך ששילם, ולכן גובים את החוב מהיתומים אף בעודם קטנים. [ובאופן הזה ניתן להעמיד את המשנה והברייתא בהם מבואר שגובים חובות מנכסי יתומים קטנים].

אולם ללשון שני – נראה שגם כשהודה האב בשעת מותו שלא שילם, דעת רב הונא בריה דרב יהושע [ורבא], שיש לחוש לכך ששילם, ואין גובים את חובו מהיתומים הקטנים.

ולסברת רב פפא – דין פשוט הוא, שאף כשהודה האב בשעת מותו שלא שילם, אין הדבר מעלה ולא מוריד, כי הסיבה שאין גובים מהיתומים הקטנים היא, כי אינם בני מצוות, ואינם חייבים במצוות פריעת חוב, ואין חילוק בדבר, אף כשידוע בוודאות שאביהם חייב.

[ד] כשנידונו ומת בנידויו.

לדעת רב הונא בריה דרב יהושע [ודעת רבא] – מאחר שהסיבה שאין גובים חוב מנכסי יתומים היא שמא האב כבר שילם את חובו, [אתפסיה צררי או שילם וקיבל שובר], אם קודם מותו נידו בי"ד את האב על שאינו משלם חובו, ומת בנידויו, שוב אין לחוש לכך ששילם את חובו, כי ודאי לא היה משלם אלא בבי"ד, כדי שיתירו לו נידויו, ולכן גובים את החוב מהיתומים אף בעודם קטנים. [ובאופן הזה ניתן להעמיד את המשנה והברייתא בהם מבואר שגובים חובות מנכסי יתומים קטנים].

אבל לדעת רב פפא – דין פשוט הוא, שאף כשנידו את האב על שלא שילם ומת בנידויו, אין הדבר מעלה ולא מוריד, כי הסיבה שאין גובים מהיתומים הקטנים היא כי אינם בני מצוות, ואינם חייבים במצוות פריעת חוב, ואין חילוק בדבר, אף כשידוע בוודאות שאביהם חייב.

[ה] מסקנת רב נחמן לגבות מהם את כל החובות.

מבואר בגמרא, שמתחילה רב נחמן באמת לא היה גובה חוב האב מיתומים קטנים, [מהטעמים המבוארים לעיל, כדעת רב פפא או כדעת רב הונא בריה דרב יהושע]. [חוץ מהאופנים שנתבאר שגובים מהם].

אולם לבסוף חזר בו, והיה גובה מהם כל חובות האב, כדעת רב הונא משמו של רב, **שאמר, יתמי דאכלי דלא דידהו ליזלו בתר שבקייהו**, [=יתומים האוכלים ממון שאינו שלהם, ילכו אחר מי שהניח להם אותו ממון, כלומר ימותו כאביהם].

העמדת אפוטרופוס ליתומים

כשגובים מהם חוב אביהם

א. גבייה מחמת חוב.

כבר נתבאר כשהאב מודה שהוא חייב גובים את החוב מהיתומים ונחלקו חכמים אם בכל אופן כשגובים את הנכסים מהיתומים מחמת חוב האב צריך להעמיד להם אפוטרופוס לטעון עבורם.

לדעת רבא – כשאב אמר, תנו שדה מסוימת לתשלום החוב, או מנה מסוימת לתשלום החוב, עושים מה שאמר בלא שום חשש שמפסידים את היתומים, כי כן ציווה האב, ולכן אין צריך להעמיד להם אפוטרופוס, שיעמוד על זכויותיהם. אבל כשהאב אמר לתת שדה לתשלום חובו או לתת מנה לתשלום חובו, ולא פירט איזו שדה או איזה מנה, יש להעמיד ליתומים אפוטרופוס, לברור להם חלק יפה, להגבות זה מן הזבורית.

ולדעת נהרדעי – אף כשאמר האב תנו שדה מסוימת לתשלום החוב, או תנו מנה מסוימת לתשלום החוב, יש להעמיד ליתומים אפוטרופוס, לעמוד על זכויותיהם, שמא ימצא איזו טענה להשאיר הנכסים בידם.

ב. גבייה מחמת גזלה.

לדברי הכל, כשהעידו עדים על שדה שירשו יתומים מאביהם, שהאב גזלה ושייכת לאחר, הם נאמנים, ומוציאים את השדה מיד היתומים **בלא** להעמיד להם **אפוטרופוס**.

דף כ"ג

המקדיש נכסיו ומגרש את אשתו

מבואר במשנתנו, שנחלקו **רבי אליעזר ורבי יהושע**, בדין מי שהקדיש נכסיו המשועבדים לכתובת אשתו, ולאחר מכן בא לגרש את אשתו, ועל ידי זה תוציא מהקדש את כתובתה, **האם צריך להדיר את אשתו** נדר שיעכבו מלהחזירה לעולם. ונאמרו **בגמרא כמה ביאורים למחלוקתם**.

א. האם אדם בריא עושה קנוניא על ההקדש.

לדעת רבי אליעזר – [אדם עושה קנוניא על ההקדש, ואם כן], כשאדם שהקדיש נכסיו בא לגרש את אשתו, יש לחוש שמא באמת אין כוונתו לגרשה לצמיתות, אלא כוונתו לגרשה כדי שתוציא מיד הקדש את הנכסים שהקדיש, שהם משועבדים לכתובתה, וכשתגבה את הנכסים, יחזור וישאנה. וכדי שלא יעשה זאת, עליו לנדור נדר, שיעכב אותו מלהחזירה לעולם, ומעתה ודאי לא יגרשה לעשות קנוניא על ההקדש כי לא יוכל להחזירה.

ולדעת רבי יהושע – [אין אדם עושה קנוניא על ההקדש, ואם כן], כשאדם שהקדיש נכסיו בא לגרש את אשתו, אין לחוש שמא באמת אין כוונתו לגרשה לצמיתות, אלא כוונתו לגרשה כדי שתוציא מיד הקדש את הנכסים שהקדיש, שהם משועבדים לכתובתה, וכשתגבה את הנכסים, יחזור וישאנה. ומאחר שאין לחוש לכך אינו צריך לנדור נדר שיעכב אותו מלהחזירה לעולם.

< וכל המחלוקת הזו היא באדם בריא, **אבל שכיב מרע** הנוטה למות, שהקדיש נכסיו, ולאחר מכן אמר שהיה חייב מנה לפלוני, נאמן **לדברי הכל**, ונותנים מנה לפלוני מתוך ממונו, ואין לחוש שבאמת לא היה חייב לו כלום, אלא מתחרט שנתן כל ממונו להקדש, ורוצה להציל מנה מממונו על ידי נתינתו לפלוני, כי מאחר שהוא עומד למות, ולא יהנה מקנוניא זו, אין לחוש לכך שעושה קנוניא על ההקדש לצורך אותו פלוני, שאין אדם חוטא ולא לו, [כלומר בשביל רווח של אחר לא יחטא].

ב-ג. האם יש התרה לנדר שהודר ברבים או על

דעת רבים [=שרבים אמרו לו נדור].

שוב אמרו **שלדברי הכל** [אדם בריא עושה קנוניא על ההקדש, ואם כן], כשאדם בריא שהקדיש נכסיו בא לגרש את אשתו, יש לחוש שמא באמת אין כוונתו לגרשה לצמיתות, אלא כוונתו לגרשה כדי שתוציא מיד הקדש את הנכסים שהקדיש, שהם משועבדים לכתובתה, וכשתגבה את הנכסים, יחזור וישאנה. ואם כן כדי שלא יעשה זאת, יש לחייבו לנדור נדר, שיעכב אותו מלהחזירה לעולם, ומעתה ודאי לא יגרשה לעשות קנוניא על ההקדש כי לא יוכל להחזירה. **אלא שבזה נחלקו**.

לדעת רבי אליעזר – יש נדר שאין לו התרה, והוא נדר שהודר ברבים, א"נ נדר שהודר על דעת רבים, ואם כן, יחייבוהו לנדור נדר כזה שאין לו התרה, שעל ידו לא יוכל להחזיר את אשתו לעולם, ומעתה ודאי לא יגרשה לעשות קנוניא על ההקדש, כי לא יוכל להחזירה.

ולדעת רבי יהושע – אין נדר כזה שאין לו התרה, כי אף נדר שהודר ברבים או על דעת רבים יש לו התרה, ואם כן לא תועיל התקנה הנ"ל שידירוהו, כי אחר שינדור, יתיר את נדרו, ויחזיר את אשתו.

< וביאור זה נדחה. כי אמיר כבר פסק שנדר שהודר ברבים יש לו הפרה ונדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה, ולא מסתבר שדינו תלוי במחלוקת תנאים. ועוד, שאם בזה נחלקו, רבי יהושע היה צריך לומר שאין הנדר מועיל, והוא לא אמר כן, אלא שאין צריך לנדור.

ד. האם יש שאלה להקדש.

לדעת רבי אליעזר [ובית שמאי] – אין שאלה בהקדש, כלומר, אין אדם נשאל על הקדשו, שאם הקדיש אדם נכסיו, אין החכם עוקר את ההקדש על ידי שאלה, שאומר לחכם לא לדעת כן נדרתי, והקדש טעות הוא, כי הקדש חל אפילו בטעות, ומאחר שאין לאדם דרך לחזור בו ממה שהקדיש, כשאדם שהקדיש נכסיו בא לגרש את אשתו, יש לחוש שמא באמת אין כוונתו לגרשה לצמיתות, אלא כוונתו לגרשה כדי שתוציא מיד הקדש את הנכסים שהקדיש, שהם משועבדים לכתובתה, וכשתגבה את הנכסים, יחזור וישאנה, ועושה זאת משום שאין לו דרך אחרת להחזיר לעצמו את נכסיו שהקדיש. ומשום החשש הזה, יש לחייבו לנדור נדר, שיעכב אותו מלהחזירה לעולם, ומעתה ודאי לא יגרשה לעשות קנוניא על ההקדש, כי לא יוכל להחזירה.

ולדעת רבי יהושע [ובית הלל] – יש שאלה בהקדש, כלומר, אדם נשאל על הקדשו, שאם הקדיש אדם נכסיו, החכם עוקר את ההקדש על ידי שאלה, שאומר לחכם, לא לדעת כן נדרתי, והקדש טעות הוא, כי הקדש לא חל בטעות, ומאחר שיש לאדם דרך לחזור בו ממה שהקדיש, כשאדם שהקדיש נכסיו ובא לגרש את אשתו,

אין לחוש, שמא באמת אין כוונתו לגרשה לצמיתות, אלא כוונתו לגרשה כדי שתוציא מיד הקדש את הנכסים שהקדיש, שהם משועבדים לכתובתה, וכשתגבה את הנכסים, יחזור וישאנה, כי אם כוונתו לזכות בנכסיו, היה נשאל לחכם, ומבטל ההקדש. ומאחר שאין לחוש לקנוניא, אינו צריך לנדור נדר שיעכב אותו מלהחזירה לעולם.

המגרש את האשה ולא תוכל

לגבות כתובתה ממנו אלא מהערב

לדעת רבן שמעון בן גמליאל, כשבעל מגרש את אשתו, ואין לו נכסים שתגבה מהם כתובתה, ועל ידי זה תגבה כתובתה מן הערב, [באופן שהוא משתעבד לכך, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], יש לחוש, שמא באמת אין כוונתו לגרשה לצמיתות, אלא כוונתו לגרשה כדי שתוציא נכסים מיד הערב, שהם משועבדים לכתובתה, וכשתגבה את הנכסים, יחזור בעלה וישאנה.

וכדי שלא יוכל לעשות זאת, עליו לנדור נדר, שיעכב אותו מלהחזירה לעולם, ומעתה ודאי לא יגרשה לעשות קנוניא על הערב, כי לא יוכל להחזירה.

כיצד יעשו קנוניא למרות התקנה הנ"ל

נתבאר שהבא לבי"ד לגרש את אשתו ואין לו לשלם לה כתובה ועל ידי זה תגבה מן הערב יש לחוש לקנוניא שאין כוונתו לגרשה אלא שתגבה הכתובה מהערב ויחזור וישאנה ולכן בי"ד אומרים לו לנדור נדר שיעכב עליו מלהחזירה ורק אחר כך יסדרו לו גט.

אכן יש אופן שבו יוכל הבעל לעשות קנוניא זו בלא שיחייבוהו לנדור, והוא על ידי שיתן לאשתו גט שלא בבי"ד, וכך, מאחר שנתגרשה, תגבה הכתובה, ומאחר שלא היה הדבר בבי"ד, לא יהיה מי שיחייבו לנדור תחילה.

אלא שבדרך כלל, הנותן לבעל עצה כזו, כדי לעשות קנוניא על הערב, הרי זה רשע ערום, [רשע להפסיד את הערב בלא שיהא לו עצמו שום רווח מזה, וערום, כי עצה נכונה היא שחבירו יצליח בה]. [והרי הוא כרשע ערום שדיבר בו אביי, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

אולם לדעת אביי, יש שני אופנים, שבהם מותר לתת לבעל עצה זו, ואלו הם. (א) כשהערב הוא אבי הבעל, ונמצא שעל ידי הקנוניא יבוא ממון האב לבנו. (ב) כשהבעל הוא צורבא מרבנן, ונמצא שעל ידי הקנוניא יבוא ממון מהערב לידי תלמיד חכם.

ומעשה במשה בר עזרי, שהיה ערב לכתובת רב הונא בנו, והיה רב הונא עני ודחוק בממון, ולפיכך אמר אביי, וכי אין מי שישיא לו עצה לגרש את אשתו חוץ לבי"ד, [וכך לא יחייבו את רב הונא לנדור שלא יחזירנה], ותגבה הכתובה מאביו, ויחזור רב הונא וישאנה, [ואין היועץ רשע ערום, כי הערב אביו של הבעל, והבעל תלמיד חכם].

אולם לבסוף התברר לאביי, שהעצה הזו לא תועיל לרב הונא, כי הוא כהן, ואינו יכול להחזיר גרושתו. ואמר על כך אביי, בתר עניא אזלא עניותא.

איזהו רשע ערום

לדעת רבן שמעון בן גמליאל, מי שאמר בשעת מיתתו, נכסי לך ואחריך לפלוני, כוונתו שיהיו של השני אחרי מות הראשון, אבל אם ימכור המקבל הראשון את הנכסים, מכרו מכר גמור, ולא יבואו עוד ליד האחרון.

ולדעת אביי, זה המשיא עצה לראשון, שימכור את הנכסים, וכך לא יגיעו עוד לידי השני, הרי זה רשע ערום, כי בעצתו הוא מבטל את רצון הנותן ואין לו שום רווח בכך.

מיני ערבים

ערב הוא זה שמתחייב לשלם למלווה תחת הלווה, [או מתחייב לשלם לאשה תחת בעלה], ושלושה מיני ערבים יש, החלוקים זה מזה באופן התחייבותם.

א. ערב סתם.

ערב סתם, הוא כגון כשהערב אומר למלווה, 'הלווה ממון ללווה, ואני ערב על כך', שבאופן הזה אין הערב מעורב בהלוואה, כלומר בהעברת הממון מהמלווה ללווה, וההלוואה היא רק בין המלווה והלווה, אלא שהערב מתחייב לשלם, אם הלווה לא יעשה זאת.

ב. קבלן.

קבלן הוא כגון כשהערב אומר למלווה, 'תן ממון ללווה ואני אתן לך', שבאופן הזה הדבר נראה, כאילו המלווה אינו מלווה ללווה את ממונו שלו, אלא כאילו הערב קיבל את הממון מהמלווה, ושלח את המלווה לתת אותו ללווה, וכאילו הערב הוא הלווה מהמלווה.

ג. נשא ונתן ביד.

כשהערב מקבל את הממון מהמלווה בידיו ממש, ונותן אותו ללווה, שבכך המקבל נעשה בפועל כלוה בעצמו מהמלווה, ולמלווה אין שום תביעה אלא על הערב שנטל ממנו את הכסף, וללווה האמיתי אין כלום עם המלווה, [אלא עם הערב שנתן לו את הכסף].

כן נתבאר ב"בקיצור" במסכת בבא בתרא, וכאן פירש רש"י, שקבלן הוא זה שנשא ונתן ביד. ויל"ע בדבר. ואכמ"ל.

א. קבלן.

לדברי הכל **מתחייב** לשלם תחת הלווה, **אף אם לא היו ללווה נכסים** תחת ידו בשעת ההלוואה.

ב. ערב.

- י"א שגם הוא **מתחייב** לשלם תחת הלווה, **אף אם לא היו ללווה נכסים** תחת ידו בשעת ההלוואה. [וכן ההלכה].

- וי"א שזה **אינו מתחייב** לשלם תחת הלווה, **אלא אם כן היו ללווה נכסים** תחת ידו בשעת ההלוואה. [אבל כשלא היו ללווה נכסים בשעת ההלוואה, מאחר שאין ללווה לשלם, הערב אינו משעבד עצמו].

דין ערב או קבלן בכתובה

א. ערב.

לדברי הכל **אינו מתחייב** לשלם תחת הבעל, **אפילו אם היו לבעל נכסים** תחת ידו בשעת הנישואין. [שעושה מצוה לזווגם ואינו מפסיד את האשה דבר שהרי אינה נותנת מעות לבעל כדי שיתחייב לה כתובה].

ב. קבלן.

- י"א שזה **מתחייב** לשלם תחת הבעל, **אף אם לא היו לבעל נכסים** תחת ידו בשעת בנישואין. [וכן ההלכה].

- וי"א שזה **אינו מתחייב** לשלם תחת הבעל, **אלא אם כן היו לבעל נכסים** תחת ידו בשעת הנישואין. [י"א שלדעה זו כן הדין בכל אופן. וי"א שלדעה זו, כשהאב הוא קבלן לכתובת בנו, הרי זה מתחייב, אף כשלא היו לבנו נכסים בשעת הנישואין].

המגרש את האשה ולא תוכל לגבות

כתובתה ממנו אלא מהלקוחות

לדעת רב פפא – כשם שהמגרש את אשתו, באופן שתלך לגבות את כתובתה מהקדש או מערב, הרי זה חשוד שעשה עמה קנוניה, שתוציא ממון מההקדש ומהערב ויחזור וישאנה, ולכן לא יגרשנה, אלא אחר שידור נדר שימנע ממנו להחזירה, הוא הדין כשתחילה מכר כל נכסיו ללקוחות, ולאחר מכן גירש את אשתו, שעתה לא תוכל לגבות כתובתה ממנו אלא מן הלקוחות, הרי זה חשוד שעושה עמה קנוניא, להוציא נכסים מהלקוחות, ואחר כך יחזור וישאנה, ולכן **לא יגרשנה, אלא אחר שידור נדר, שימנע ממנו להחזירה.** [והסיבה שלא נזכרו במשנה אלא הקדש וערב, כי אין דרך התנא למנות כל האופנים, ודי בכך שמזכיר שני אופנים, כדי שנדע שכל האופנים הדומים להם דינם כמותם].

ולדעת נהרדעי – **לא תקנו** חכמים שהבעל ינדור שלא להחזיר את אשתו מחשש קנוניא, אלא במקום שיש לחוש לקנוניא של הפסד הקדש, שהוא ממון גבוה, או שיש לחוש לקנוניא של הפסד ערב כתובה, שעושה מצווה בכך שערב לו, שעל ידי כן נישאו. אבל במקום חשש קנוניא של הפסד לקוחות, לא תקנו חכמים כן, כי על כל הלקוחות היה להיזהר שלא לקנות ממי שיוציא מהם ממונם בקנוניא, ומי שלא נזהר בעצמו, אין לתקן לו.

גביית כתובה או חוב מנכסים

משועבדים שהוקדשו

מי שנשתעבדו נכסיו לתשלום חובו או לכתובת אשתו, ואחר כך הקדיש נכסיו, מאחר שקדם השעבוד להקדש, **מעיקר הדין לא חל ההקדש, ובעל החוב והאשה רשאים לבוא ולגבות את הנכסים המשועבדים להם.**

אלא מאחר שנראים הנכסים הללו כנכסי הקדש, אם יגבו אותם בלא פדיון, הרואים יאמרו, שנכסי הקדש מתחללים בלא פדיון, ולכן, **כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון, תקנו חכמים, שלא יגבו את הנכסים הללו, אלא אחר שיפדה אותם בדבר מועט,** כדי שיראה הדבר כאילו נפדים הם כדין הקדש, ורק אחר כך יטלו המלווה והאשה.

לדעת רבן שמעון בן גמליאל – [לעניין הלוואה] **כן הדין רק כשהיו הנכסים הללו בדיוק כשיעור החוב,** שניכר הדבר שהיתה ההלוואה מחמת הנכסים הללו, שיהיו ערבים להלוואה, **אבל כשהיה החוב יותר משווי הנכסים הללו,** ניכר הדבר שלא מחמתם היתה ההלוואה, אלא שהמלווה האמין ללווה, ואם כן, לא נשתעבדו הנכסים למלווה, וקדשו הקדש גמור, ואינם נפדים **בדבר מועט** לצורך תשלום ההלוואה.

אבל לדעת משנתנו – **גם שהחוב יותר משווי הנכסים הללו,** הם משתעבדים לחוב, ופודים אותם **בדבר מועט,** כדי לשלם את החוב, ורק כשיהיו שווים פחות מחצי החוב, ניכר שלא מחמתם היתה ההלוואה, ולא נשתעבדו הנכסים למלווה, וקדשו הקדש גמור, ואינם נפדים בדבר מועט לצורך תשלום ההלוואה.

דברים שאין ממשכנים את חייבי הערכין

כבר נתבאר בדף כ"א, שחייבי הערכין ממשכנים אותם לשלם חיובם, [כלומר גזבר נכנס לבתייהם, ונוטל מהם בעל כרחם].

ומכל מקום, אף על פי שממשכנים אותם לשלם חיובם, אין נוטלים מהם את כל אשר להם עד שיהיו בעירום וחוסר כל, אלא **מניחים בידם ממון כדי חייהם**, שיהיה מספיק כדי לקנות בו מזון לשלושים יום, וכסות [=בגדים] לשנים עשר חודש, ומיטה מוצעת, וסנדלים, ותפילין, שנאמר, "וְאִם מָדָה הוּא מְעַרְפָּךְ", ללמד, שיש להחיותו מערכו, ולא ימות לשלם כל אשר לו.

ודווקא לצורך חיותו שלו, מניחים לו ממון, אבל לא לצורך חיות אשתו ובניו, שנאמר, "הוא מְעַרְפָּךְ", ולא אחרים כאשתו ובניו.

ואם היה בעל מלאכה, מניחים בידו שני כלי אומנות מכל מין שנצרך לו למלאכתו, כגון חרש [=נגר], שצריך מעצד [=מעין גרזן], ומגרה [=משור], מניחים בידו שני מעצדים ושני מגרות.

אולם אם היו לו ממין אחד כלי אחד בלבד, וממין אחר היו לו שלושה כלים, [כגון מעצד אחד ושלוש מגרות], מאותו מין שהיו לו שלושה, יניחו לו שנים, ומהמין שהיה לו אחד, ישאר עם אחד כמו שהיה רגיל עד עתה, ואף על פי שכשהיו לו שלושה ממין אחר, היה יכול להשאיל אחד מהם, ולשאול תמורתו אחד נוסף מאותו מין שיש לו כלי אחד.

ולדעת רבי אליעזר, צמד בקר נחשב ככלי מלאכתו של איכר, וחמור נחשב ככלי מלאכתו של חמר, ולכן מניחים אותם בידם. אבל לדעת חכמים, דברים אלו אינם נחשבים ככלי מלאכה אלא כנכסים, ונוטלים אותם ממנו.

דף כ"ד

תפילין הם בכלל נכסי האדם

התפילין נחשבים כנכסי האדם ולכן המקדיש כל נכסיו הקדיש גם את תפיליו ועליו לפדותם מיד ההקדש.

ולא רק לעניין הקדש שהוא מצווה, התפילין הם בכלל הנכסים, אלא אף לעניין המכר, המוכר כל נכסיו, מכר גם את תפיליו, אף על פי שהם חפצי מצווה שלו, ואם חפץ בהם, עליו לקנותם מהקונה.

חפצי בני ביתו אינם כשלו

מי שהקדיש נכסיו, וכן מי שהעריך עצמו, ובא גזבר לגבות חיובו מנכסיו, אינו גובה את הדברים הבאים, כי אינם נחשבים כנכסיו. ואלו הם:

כסות [=בגדי] אשתו בניו. ובגדים שצבע לשם אשתו ובניו, [אפילו עדיין לא לבשום]. וסנדלים חדשים שקנה לצורך אשתו ובניו, [אפילו עדיין לא נעלום].

לא ישהה מרגלית לקלים

נאמר לעניין ערכיו, "וְנָתַן אֶת הָעֶרְפָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא", ללמד, שלא ישהה מרגלית לקלים, אלא לפי אותו היום יעריכו אותו.

כגון, אם עני אמר "ערכי עלי", ובא כהן להעריכו, ויש לאותו עני מרגלית, השווה שלושים סלעים, אין אומרים, מאחר שניתן להשהות אותה עד שיעלוה לדרך שיש שם עשיר, והוא יקנה אותה בחמישים סלעים, הרי היא נחשבת כשווה חמישים סלעים, ואינו עני, ויתן ערך שלם, אלא מעריכים אותה כפי מקומה ושעתה.

וכן אם יש לו עבד הנישום עכשיו בעשרים זוז, אין אומרים רואים כאילו לוקחים לו כסות בשלשים זוז, והוא משביח מנה, ונמכר במאה ועשרים זוז, ונמצאו דמי העבד תשעים זוז, וכן יתן זה להקדש, אלא לפי שעתו שמין אותו.

וכן אם יש לו פרה השווה עתה עשרים זוז, אין אומרים נמתין למוכרה ביום השוק, ותימכר ביותר, וכך יהא חייב להקדש אלא לפי שעתה שמין אותה.

-

"וְנָתַן אֶת הָעֶרְפָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה" – מכאן שסתם הקדשות לבדק הבית.

סליק פרק שום היתומים

פרק שביעי אין מקדישין

דף כ"ד

[ויקרא כ"ז ט"ז-כ"ה] וְאִם מִשְׁדָּה אֶחָתָו יִקְדִּישׁ אִישׁ לַיהוָה וְהָיָה עֶרְפָּךְ לָפִי זָרְעוֹ זָרַע חֹמֶר שְׁעָרִים בְּחֻמְשֵׁים שְׁקָל כֶּסֶף. אִם מִשְׁנֵת הַיָּבֵל יִקְדִּישׁ שְׂדֵהוּ כְּעֶרְפָּךְ יָקוּם. וְאִם אַחַר הַיָּבֵל יִקְדִּישׁ שְׂדֵהוּ וְחָשֵׁב לוֹ הִכְהִן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׂנִים הַנּוֹתֵרֶת עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְנִגְרַע מְעַרְפָּךְ. וְאִם גָּאֵל יִגְאֵל אֶת הַשְּׂדֵה הַמִּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיִסֹּף חֲמִשִּׁית כֶּסֶף עֶרְפָּךְ עָלָיו וְקָם לוֹ. וְאִם לֹא יִגְאֵל אֶת הַשְּׂדֵה וְאִם מָכַר אֶת הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגְאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשְּׂדֵה בְּצֵאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשֵׁדֵה הַחֶרֶם לִפְהוֹ תִּהְיֶה אֶחָתָו. וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנֵתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁדָּה אֶחָתָו יִקְדִּישׁ לַיהוָה וְחָשֵׁב לוֹ הִכְהִן אֶת מִכְסֵת הָעֶרְפָּךְ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְנָתַן אֶת הָעֶרְפָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה. בְּשְׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאִשֶׁר קָנָהוּ מֵאִתּוֹ לְאִשֶׁר לוֹ אֶחָתָו הָאֶרֶץ. וְכָל עֶרְפָּךְ יִהְיֶה בְּשִׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה וְהָיָה הַשְּׁקָל.

דין מקדיש שדה אחוזה

המקדיש שדה אחוזה [=נחלת אבותיו], **ובא לפדותה בזמן שהיובל נוהג, גזרת הכתוב היא, שאינה נפדית כפי שווייה, אלא בין שהיא משובחת השווה הרבה, ובין שהיא גרועה השווה מעט, נותן סכום קצוב** לכל שטח אדמה שגודלו בית כור, שנאמר, "וְהָיָה עֶרְכָּף לְפִי זָרְעוֹ זָרַע חֶמֶר [=כור] שְׁעָרִים בְּחֻמְשֵׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף".

והסכום הזה הוא, כשבאים לפדות את השדה בתחילת שנות היובל, שנאמר "אם מְשַׁנֵּת הַיֵּבֶל יְקַדִּישׁ שְׂדֵהוּ כְּעֶרְכָּף יְקוּם".

ומאחר שפדיון המועיל לכל 49 שנים שעד היובל הוא 50 שקלים, נמצא שהפדיון לכל שנה משנות היובל הוא שקל אחד שלם, ועוד מעט פחות מפונדיון, [שהשקל הוא 48 פונדיונים, וכשתחלק 50 שקלים ל-49 שנה, מ-49 שקלים יש לך שקל אחד שלם לכל שנה, ומהשקל היתר, יש לך לכל שנה מ-49 שנים 1/49 של שקל, שהוא מעט פחות מפונדיון, שהפונדיון הוא 1/48 של שקל].

ולכן, כשבאים לפדות את השדה בשנים שאחר יובל, נותנים שקל ופונדיון לכל בית כור, לכל שנה מהשנים שנותרו עד היובל הבא, שנאמר, "וְאִם אַחַר הַיֵּבֶל יְקַדִּישׁ שְׂדֵהוּ וְחָשַׁב לוֹ הַפְּהִן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרֹת עַד שְׁנַת הַיֵּבֶל וְנִגְרַע מֵעֶרְכָּף", וכשבאים לפדות כשנותרו שתי שנים עד היובל, פודים כל בית כור, בשני שקלים ושני פונדיונים.

ולהלן יתבאר בעזה"י, מה הדין, כשבאים לפדות את השדה בתוך שתי השנים הסמוכות ליובל מלפניו, ומה הדין כשמקדישים את השדה בשנת היובל עצמה.

הפודה שדה אחוזה בתוך שתי שנים שלפני היובל

לדברי רב ושמואל, מאחר שנאמר בעניין פודה שדה אחוזה אחר היובל, שמגרע בפדיונו מחמישים שקלים, "וְאִם אַחַר הַיֵּבֶל יְקַדִּישׁ שְׂדֵהוּ וְחָשַׁב לוֹ הַפְּהִן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרֹת עַד שְׁנַת הַיֵּבֶל וְנִגְרַע מֵעֶרְכָּף", למדנו, שלא אמרה תורה לפחות מהסכום הקצוב של חמישים שקלים, [לחשב שקל ופונדיון לכל שנה], אלא כשנותרו לפחות שתי שנים עד היובל, [מיעוט "השנים הנותרות" שתי שנים], אבל הבא לפדות את השדה כשלא נותרו שתי שנים עד היובל, נותן חמישים שקלים, כמי שבא לפדות בתחילת שנות היובל.

ומאחר שהפודה בתוך שתי שנים הסמוכות ליובל מפסיד הרבה, שנו חכמים, שלא יקדיש אדם שדהו בתוך שתי שנים הסמוכות ליובל, כדי שלא יפסיד ממונו, על ידי שלא יוכל לפדותה אלא בממון הרבה.

דין מוכר שדהו בשנת היובל יתבאר בעזה"י בדף כ"ט.

הקדיש שדה אחוזה ולא פדאה והגיע היובל

נאמר בעניין מקדיש שדה אחוזה "וְאִם [המקדיש] לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשְּׂדֵה וְאִם [הגובר] מָכַר אֶת הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשְּׂדֵה בְּצִאתוֹ בַּיֵּבֶל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשֵׁדֵה הַחֶרֶם לַפְּהִן תִּהְיֶה אַחֲזָתוֹ".

הרי ששדה אחוזה שלא נגאלה, מאחר שהגיע היובל, שוב אינה חוזרת לבעלים.

ובדף כ"ה יתבאר בעזה"י, שנחלקו חכמים מה דינה, ועתה נכתוב את דעת רבי שמעון ורבי יהודה, שנזכרו בסוגינתנו.

לדעת רבי יהודה – הכהנים של אותו משמר שיובל פוגע בו, נותנים להקדש את דמי השדה, [כלומר פודים אותה], **והיא נכנסת לרשותם.**

ולדעת רבי שמעון – השדה נכנסת לרשות הכהנים של אותו משמר, בלא שום תשלום.

המקדיש שדהו בשנת היובל עצמה

לדברי שמואל – אי אפשר להקדיש שדה אחוזה בשנת היובל, ושדה שהקדישוה לא קדשה. ודבר זה למד בקל וחומר, שכן, אם שדה אחוזה שכבר קדשה קודם היובל, ביובל יוצאת מקדושתה בלא שום פדיון, [כדעת רבי שמעון], קל וחומר ששדה שעדיין לא קדשה לא תתקדש.

ולדברי רב – יש לדחות קל וחומר זה, שכן שדה שקדשה קודם היובל אינה יוצאת מקדושה ראשונה, ואף [לדעת רבי שמעון] שהיא באה ליד הכהנים בלא פדיון, אין זה נחשב שיצאה מקדושתה, אלא עדיין בחזקת הקדש היא, וכהנים משלחן גבוה זכו, כלומר הקב"ה נתן להם משלו, ואין זה כדבר שיצא מחזקת הקדש, ואם כן אין ללמוד מכאן, שלא יוכלו להקדיש שדות ביובל. ולכן, מי שהקדיש שדה ביובל הרי זו קדושה. ומאחר שכבר נכנס היובל, הרי זו קדושה עד היובל הבא, והבא לפדותה בשנת היובל הזו, פודה אותה בחמישים שקלים, כדין מי שבא לפדות בתחילת שנות היובל הבא, שנאמר, "וְאִם מִשְׂדֵה אַחֲזָתוֹ יְקַדִּישׁ אִישׁ לַיהוָה וְהָיָה עֶרְכָּף לְפִי זָרְעוֹ זָרַע חֶמֶר שְׁעָרִים בְּחֻמְשֵׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. אִם מְשַׁנֵּת הַיֵּבֶל יְקַדִּישׁ שְׂדֵהוּ כְּעֶרְכָּף יְקוּם", ללמד שהמקדיש משנת היובל עצמה, דינו לפדות בחמישים שקלים, כי אינה יוצאת עד היובל הבא. [אולם

לדעת שמואל מאחר שלא נאמר "אם בְּשָׁנַת הַיָּבֵל", אלא "אם בְּשָׁנַת הַיָּבֵל", אין כוונת הכתוב למקדיש בשנת היובל עצמה, אלא למקדיש בשנה שאחר היובל, ולפי זה, כשאמרה תורה לאחר מכן, "וְאִם אַחַר הַיָּבֵל יִקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ וְחָשַׁב לוֹ הַפְּתוֹן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרוֹת עַד שָׁנַת הַיָּבֵל וַיִּגְרַע מֵעֶרְקָד", הכוונה לשנה שאחר שנה שאחר היובל]. **ומכל מקום, דברי רב אלו הם רק כדעת רבי, האומר, עד ועד בכלל, ולכן כשאמרה תורה, "אם בְּשָׁנַת הַיָּבֵל", הכוונה גם לשנת היובל עצמה. אבל מודה רב, שלדעת חכמים, האומרים, עד ולא עד בכלל, כשאמרה תורה "אם בְּשָׁנַת הַיָּבֵל", אין שנת היובל בכלל, והמקדיש שדה בשנת היובל עצמה, אינו פודה בחמישים שקל, ומאחר שאין לה פדיון, אינה קדושה כלל.**

כמה שנים יש בין יובל ליובל

לדעת חכמים – אין מתחילים למנות שנה ראשונה לשמיטה שאחר היובל, אלא בשנה שאחר היובל, ואם כן כשמגיעה שנת היובל הרי היא שנת חמישים של יובל קודם ובשנה שאחרי כן מתחילים למנות שנה ראשונה של יובל הבא, ונמצא שבין יובל ליובל יש **49 שנים** בלא שנות היובל.

ולדעת רבי יהודה – שנת היובל עצמה נחשבת כשנה ראשונה של שמיטה הבאה, ואם כן, בין יובל ליובל יש רק **48 שנים**, בלא שנות היובל.

	1	50		
	50	49	48	
			47	
			46	
			45	
			44	
			43	
			42	
			41	
			40	
			39	
			38	
			37	
			36	
			35	
			34	
			33	
			32	
			31	
			30	
			29	
			28	
			27	
			26	
			25	
			24	
			23	
			22	
			21	
			20	
			19	
			18	
			17	
			16	
			15	
			14	
			13	
			12	
			11	
			10	
			9	
			8	
			7	
			6	
			5	
			4	
			3	
			2	
		50	1	
			49	
			48	
			רבי יהודה	
			1	

שניתן להקדיש שדה אחוזה

כבר נתבאר, שכשאדם פודה שדה אחוזה באמצע שנות היובל, הוא נותן שקל ופונדיון לבית כור, לכל אחת מהשנים הנותרות עד היובל. והסיבה לכך, כי שיעור חמישים שקלים שקצבה תורה לפדיון, הוא כשהקדיש בתחילת שנות היובל, שאז בא לפדות 49 שנים, ואם שיעור הפדיון של 49 שנים הוא 50 שקלים, נמצא שיעור הפדיון לכל שנה הוא שקל ופונדיון, [כפי שנתבאר לעיל].

ולהלן יתבאר כיצד הוא החשבון, שהמקדיש שדה בתחילת שנות היובל, מקדיש אותו למשך 49 שנה.

לדברי רב, מאחר שלדעת רבי, שניתן להקדיש את השדה בשנת היובל עצמה, ואם כן מאחר שיש למנות משנת היובל עצמה 49 שנה שבהם השדה קדושה עד היובל הבא, על כרחך דעת רבי כדעת רבי יהודה, ששנת היובל עולה לכאן ולכאן, ואין בין יובל ליובל אלא 48 שנה, [ויחד עם שנת היובל שבו קדשה השדה יש 49 שנים].

אבל לדברי שמואל, מאחר שגם לדעת רבי אי אפשר להקדיש את השדה אלא בשנה שלאחר היובל, מאחר שיש למנות מהשנה שאחר היובל 49 שנה שבהם השדה קדושה עד היובל הבא, על כרחך דעת רבי כדעת חכמים, ששנת היובל אינה עולה לכאן ולכאן, ויש בין יובל ליובל 49 שנה, [ואלו הם השנים שבהם השדה קדושה].

ולדברי שניהם, מאחר שלדעת חכמים אי אפשר להקדיש את השדה אלא בשנה שלאחר היובל, מאחר שיש למנות מהשנה שאחר היובל 49 שנה שבהם השדה קדושה עד היובל הבא, על כרחך דעתם כדעת חכמים, ששנת היובל אינה עולה לכאן ולכאן, ויש בין יובל ליובל 49 שנה, [ואלו הם השנים שבהם השדה קדושה].

ביאור דין המשנה

"ולא גואלין אחר היובל פחות משנה"

לדעת שמואל – הכוונה בזה, שהמקדיש שדה קודם שעברה שנה שלמה מתחילת שנת היובל, מאחר שעדיין לא יצאה שנת היובל, לא קדשה השדה כלל, ולכן אינו צריך לפדותה.

ולדעת רב – הכוונה בזה, שהבא לפדות שדה אחוזה באמצע אחת מהשנים, [כגון שעומד עשר וחצי שנים קודם היובל], שדינו לתת סלע ופונדיון לכל שנה שנותרה עד היובל, אינו נותן בעבור החצי שנה חצי פדיון כלומר חצי שקל וחצי פונדיון, [ונמצא נותן לעשר וחצי שנים, 10.5 שקלים ו10.5 פונדיון], אלא על שנה זו שעומד באמצעה, נותן פדיון של שנה שלמה, כלומר שקל ופונדיון, [ונמצא נותן לעשר וחצי שנים, 11 שקלים ו11 פונדיון], שאין פדיון לחצי שנה, וכל שלא יצאה כל השנה, אף שנותרה רק מקצתה נותן פדיון לכולה.

דף כ"ה

הבא לפדות באמצע השנה

כבר נתבאר, שהבא לפדות את השדה באמצע השנה, נותן את פדיון מה שנשאר מאותה שנה, כאילו היה שנה שלמה, [כגון אם בא לפדות חמש וחצי שנים קודם היובל נותן פדיון כבא לפדות שש שנים קודם היובל].

ודין זה למד מהכתוב, "וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרֹת", המלמד, שאין הכהן מחשב אלא שנים שלמות, ולכן פחות משנה מחשב כשנה שלמה.

ומכל מקום, כל זה כשיש רווח להקדש מכך שמחשיבים פחות משנה כשנה, אבל כשהקדש נפסד מכך שיחשבו פחות משנה כשנה שלמה, ומרוויח מכך שיחשבו אותו כפחות משנה, מחשבים את החדשים שעברו כמו שהם, ולא כשנה שלמה, שנאמר, "וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן", ללמד, שפעמים מחשבים אף פחות משנה.

והאופן שבו יש להקדש רווח מכך שיחשבו פחות משנה, הוא, כגון כשבא לפדות באמצע שנת ארבעים ושמונה, שיש עוד שנה וחצי עד היובל, שאם יחשיבו את החצי שנה כשנה, הרי זה כבא לפדות שתי שנים קודם היובל, שנותן שני שקלים ושני פונדיונים, ודיו. ואם לא יחשיבו את החצי שנה כשנה אלא כחצי שנה, הרי זה כמי שבא לפדות פחות משתי שנים קודם היובל, שאין מגרעים מפדיונו כלום, ואינו פודה אלא בחמישים שקלים, [כפי שנתבאר בדף כ"ד].

שיעור בית כור האמור לעניין פדיון שדה אחוזה כבר נתבאר, שהמקדיש שדה אחוזה בזמן שהיובל נוהג, אינו פודה אותה לפי שוויה, אלא, כשפודה בתחילת שנות היובל, לכל מידה של בית כור הוא נותן חמישים שקל כסף, [שנאמר "וְהָיָה עֲרֶכְף לְפִי זָרְעוֹ זָרַע חֶמֶר [=כור] שְׁעָרִים בְּחֻמְשֵׁים שְׁקָל כֶּסֶף"], וכשפודה בשנים שאחרי כן, מגרע שקל ופונדיון לכל שנה [שנאמר "וְאִם אַחֲרַיִם הֵיבֵל יִקְדָּשׁ שָׂדֵהוּ וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרֹת עַד שְׁנַת הֵיבֵל וְנִגְרַע מֵעֲרֶכְף"].

ובית כור זה, הוא מידת קרקע, שבה (א) זורעים כור שעורים (ב) בינוניות, (ג) כשזורעים אותם ביד.

אבל אין הכוונה למידת קרקע, שבה צומח כור

שעורים, שהיא קטנה יותר, נשמשלישכור או רביע

כור שזורעים יצמח כור].

ואין הכוונה למידת קרקע, שבה זורעים על ידי שוורים, שהיא קטנה יותר, [כי כשזורעים על ידי שוורים זורעים כמות גדולה יותר בפחות מקום].

שדה אחוזה שאין בה בית כור

אף על פי שנאמר בעניין מקדיש שדה אחוזה, "זָרַע חֶמֶר [=כור] שְׁעָרִים בְּחֻמְשֵׁים שְׁקָל כֶּסֶף", ללמד שלכל מידת קרקע של בית כור יתן חמישים שקל כסף.

לא רק כשיש בשדה שיעור בית כור דינה כן, אלא אף כשיש בה פחות משיעור בית כור, כגון שיש בה לתך [=חצי כור], וחצי לתך, סאה, ותרקב [=חצי סאה], וחצי תרקב, **יתן לכל מידה תשלום קצוב כפי היחס שלה למידת בית כור.**

שנאמר בעניין "וְאִם מְשֻׁדָּה אֶחָתָו יְקַדֵּשׁ אִישׁ לְה'", ללמד שדין זה אמור בכל השדות אף הקטנות ביותר.

שדה אחוזה שיש בה נקעים וסלעים

כבר נתבאר שהבא לפדות שדה אחוזה [בתחילת שנות היובל] נותן לכל מידת קרקע של בית כור חמישים שקל כסף.

ולעניין זה, כל הקרקע הראוי לזריעה נמדד עם השדה, ואפילו נקעים עמוקים יותר מעשרה טפחים, או סלעים הגבוהים יותר מעשרה טפחים, כי כל שהוא ראוי לזריעה נחשב כשדה אחוזה ודינו שווה.

אולם כשהיו בה נקעים מלאים מים, או סלעים קשים, שכל אלו אינם ראויים לזריעה, אם היו גבוהים מהשדה יותר מעשרה טפחים, או עמוקים מהשדה יותר מעשרה טפחים, אינם נחשבים כחלק מהשדה, ומאחר שאינם ראויים לזריעה, אינם נידונים כשדה אחוזה, והבא לפדותם פודה אותם בשוויים, ולא כשיעור הקצוב בשדה אחוזה. אבל כשהיו אותם נקעים או סלעים בתוך עשרה טפחים לשדה, בטלים הם לשדה, שהנקעים נקראים נגני דארעא [=ספלים של קרקע], והסלעים נקראים שדרי דארעא [=שדרה של קרקע]], ולכן הם נמדדים עם השדה, ונפדים עמה לפי השיעור הקצוב לשדה אחוזה.

גירוע מחמת הקדש

כבר נתבאר, שכשאדם מקדיש שדה אחוזה כמה שנים אחר היובל, ובא לפדותה, הרי הוא פודה אותה כפי השנים שנותרו עד היובל, [שקל ופונדיון לכל שנה].

ואין חילוק בדבר, בין אם הקדיש כמה שנים אחר היובל, ובא לפדות מיד אחר שהקדיש נותן להקדש כפי מניין השנים הנותרות עד היובל. ובין שהקדיש אפילו מיד אחר היובל, ובא לפדות מהקדש אחר כמה שנים, לעולם יהא הפדיון כמניין השנים שמשעת הפדיון ועד היובל, [כי גם מה ששהתה השדה כמה שנים ביד ההקדש מועיל לגרע מהפדיון, שנאמר, "וְאִם אַחַר הֵיבֵל יְקַדֵּשׁ שָׂדֵהוּ וְחָשַׁב לוֹ הַפְּהֶן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרוֹת עַד שְׁנַת הֵיבֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכָּד", אף מחמת הקדש].

פדיון לחצאין

אין אדם פודה שדה אחוזה, אלא כשייתן בבת אחת את כל דמי הפדיון לכל השנים הנותרות, אבל אם אמר, אתן בכל שנה דמי פדיון אותה שנה, אין שומעים לו, שנאמר, "וְחָשַׁב לוֹ הַפְּהֶן אֶת הַכֶּסֶף", ללמד שיהא כל הכסף כאחד.

חילוק בין בעלים לאדם אחר

כשם שהבעלים פודים שדה אחוזה שהקדישו, לפי השיעור הקצוב בפרשה, [בתחילת היובל] בית כור שעורים בחמישים שקל כסף [ולאחר מכן מגרע שקל ופונדיון לכל שנה] כך אם אדם אחר בא לפדות את השדה מיד הקדש נותן לפי השיעור הקצוב בפרשה [בתחילת היובל] בית כור שעורים בחמישים שקל כסף [ולאחר מכן מגרע שקל ופונדיון לכל שנה].

אלא שבדבר זה יש חילוק בין הבעלים לאיש אחר, שאיש אחר נותן רק את השיעור הנ"ל, אבל הבעלים צריך להוסיף על חומש, שנאמר, "וְאִם גָּאֵל יִגְאֵל אֶת הַשְּׂדֵה הַמִּקְדָּשׁ אֹתוֹ וְיִסַּף חֲמִשִּׁית כֶּסֶף עֶרְכָּד עָלָיו וְקָם לוֹ".

פדיון המועיל שתחזור השדה לבעלים

מי שהקדיש שדה אחוזה, ולא פדה אותה מיד ההקדש לא הוא ולא אחר, והיתה מונחת ביד ההקדש עד היובל, בהגיע היובל פקעה זכותו ממנה, ושוב אינו יכול לפדותה, ואינה חוזרת לו לעולם, אלא מתחלקת לכהנים.

וכן הדין אם קודם היובל מכרה גזבר לאיש אחר, בשעת המכירה פקעה זכותו של המקדיש ממנה, ושוב לא יוכל לפדותה, ואינה חוזרת לו לעולם, אלא ביובל יוצאת מהקונה, ומתחלקת לכהנים.

שנאמר, "וְאִם [המקדיש] לֹא יִגְאֵל אֶת הַשְּׂדֵה [עד היובל] וְאִם [הגזבר] מָכַר אֶת הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אַחֵר [קודם היובל. מעתה] לֹא יִגְאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשְּׂדֵה

בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַה' פְּשָׁדָה הַחֶרֶם לִפְנֵי תְהִיָּה

אֶחָזְתוּ".

ואם כן, מתוך הכתוב הזה מבואר, **שכשהמקדיש עצמו פודה את השדה, הרי זו חוזרת אליו לעולם, ואינה יוצאת ממנו ביובל, וכשאיש שאינו קרובו פודה את השדה, שוב אינה חוזרת למקדיש לעולם.**

אלא שנאמרו בכתוב הזה ריבוי ומיעוט. ריבוי, "וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אֲחֵר", ללמד שבכל מכירה לכל איש, אפילו לקרובו של המקדיש, פקעה זכותו של המקדיש, ולא תחזור לו השדה לעולם. ומיעוט, "וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אֲחֵר", ללמד, שרק במכירה לאיש אחר שאינו קרובו של המקדיש, פקעה זכותו של המקדיש, ולא תחזור לו השדה לעולם, אבל כשנמכרה לקרובו, היא חוזרת למקדיש ביובל.

ומאחר שיש ריבוי ומיעוט לעניין קרובים, ודאי אחד מהם נאמר על אחיו של המקדיש, ואחד מהם נאמר על בנו של המקדיש.

ומסברא יש ללמוד, שהבן הוא זה שדינו כאביו, לעניין שמועילה פדייה שלו שלא תפקע זכותו של האב מהשדה, [אלא בהגיע היובל השדה יוצאת מרשות הבן וחוזרת לרשות האב], שכן מצינו, שדין הבן כאביו גם לדברים אחרים, כגון לעניין יעוד, [שאם אביו קנה אמה עבריה, יכול ליעדה לאשה לבן כמו לאב, אבל לאחרים אינו יכול ליעדה] וכמו כן דינו של הבן כאביו גם לעניין עבד עברי, [שאם קנה האב עבד עברי, ומת האב, העבד עובד את בנו, אבל אם אין לו בן, אין העבד עובד שאר יורשי האב].

ואף שמצינו דבר שבו האח קם תחת אחיו, שאם מת אחיו בלא בנים, האח מייבם את אשתו, אין זה אלא משום שאין למת בנים, אבל במקום שיש למת בנים, אין האח מייבם את אשתו, ונמצא שבמקום שיש בנים, אין האח נכנס תחת אחיו לשום דבר. ולכן מסתבר, שהבן הוא הנידון כאביו לעניין שדה אחוזה ולא האח.

ובת, אף על פי שלעניין יבום דינה כבן, [שאם יש למת בן או בת אשתו פטורה מיבום], מאחר שלעניין נחלה אינה כבן, [שאם יש למת בן ובת הבן יורש לבדו], **דינה כדין אח, ואם גאלה שדה אחוזה שהקדיש אביה, פקעה זכותו של האב מן השדה, ושוב אינה חוזרת לו ביובל.** [שכן תנא דבי רבי ישמעאל, "וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אֲחֵר", כל שהוא אחר במקום בן, הרי זה נחשב כאיש אחר, וכשיש בן, אין הבת יורשת, והרי היא כאחר, שכשהוא קונה, פקעה זכות האב].

אשה מי מעמיד לה שדה

לעיל נתבאר שמהכתוב "וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אֲחֵר", יש ללמוד, שדווקא במכירה לאיש אחר, פקעה זכות המקדיש מהשדה לגמרי, אבל יש קרוב, שכשהשדה נמכרת לו, לא פקעה זכות המקדיש, והשדה חוזרת לו ביובל.

וכמו כן נתבאר, שכשהמקדיש הוא איש, הקרוב שהמכירה לו אינה מפקיעה את זכותו, הוא בנו של המקדיש.

ונסתפק רבי זירא, כשאשה הקדישה שדה אחוזה שלה, מי הוא הקרוב, שכשהשדה נמכרת לו, לא פקעה זכותה של האשה המקדישה, והשדה חוזרת לה ביובל.

שכן, מצד אחד יש לומר, שהקרוב המעמיד את השדה לאשה, הוא בעלה, שהוא יורש אותה, וקודם בזה אף לבנה, [שנאמר, "וַיָּרֶשׁ אֶתָּה", ללמד, שהבעל יורש את אשתו, אף כשיש לה בנים].

ומצד שני יש לומר, שהקרוב המעמיד את השדה לאשה, הוא בנה, שכוחו בירושתה עדיף מכח הבעל בירושה, שכשהבעל יורש את אשתו אינו יורש אותה אלא במה שמוחזקת בו [כלומר בנכסים שכבר זכתה בהם] אבל כשהבן יורש את אמו הוא יורש אותה אף בדברים הראויים לבוא לה לאחר זמן [כגון שאחר מותה מת אביה בנה יורש אותה].

ועמד הספק הזה בתיקו.

הקדישה פחות משתי שנים לפני היובל

כבר נתבאר, שהפודה שדה אחוזה פחות משתי שנים לפני היובל, אינו בכלל הכתוב "וְאִם אֲחֵר הַיָּבֵל יִקְדֹּשׁ שָׂדֵהוּ וְחָשַׁב לוֹ הִפְהֹן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרֹת עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכָּד", אלא פודה בחמישים שקל כסף.

ולפיכך, **נסתפק רמי בר חמא, מאחר שתחילת הכתוב, "וְנִגְרַע מֵעֶרְכָּד", אינה מדברת במקדיש שדה אחוזה פחות משתי שנים קודם היובל, שמא גם המשך הכתוב, "וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַה' פְּשָׁדָה הַחֶרֶם לִפְנֵי תְהִיָּה אֶחָזְתוּ", אינו מדבר במקדיש שדה אחוזה פחות משתי שנים קודם היובל, ולכן המקדיש שדה אחוזה פחות משתי שנים קודם היובל, אינה יוצאת לכהנים ביובל.**

אולם רב חסדא אמר לו, שיציאת השדה לכהנים אינה תלויה בכך שהיא בכלל הכתוב "וְנִגְרַע מֵעֶרְכָּד", אלא כל שהיא בכלל הכתוב, "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה", **כלומר כל שדה שהיא בת פדייה, הרי היא בכלל הכתוב "וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַה' פְּשָׁדָה הַחֶרֶם לִפְנֵי תְהִיָּה אֶחָזְתוּ",** ומאחר שגם שדה שהקדישוה פחות משתי שנים קודם היובל, היא בת פדייה, [בחמישים שקל כסף], אם לא נפדית, היא יוצאת ביובל לכהנים.

הקדיש שדה אחוזה וגאלה כהן

כבר נתבאר, ששדה אחוזה שהוקדשה, ומכרה גזבר לאחר, יוצאת ממנו ביובל, ומתחלקת לכהנים.

ואין חילוק בדבר, בין היה הקונה ישראל או כהן, **בהגיע היובל, השדה יוצאת ממנו, ומתחלקת בין כל הכהנים של המשמר שהיובל פוגע בו.**

ואין הכהן הקונה יכול לומר, הלא שדה שקנה ישראל, יוצאת ממנו, ואני זוכה בא, ואם כן, כל שכן ששדה שקניתי אני, שתשאר בידי, אלא השדה יוצאת ממנו, ומתחלקת בין כל כהני המשמר, שנאמר "לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", ללמד, שאף לכהן נאמר דין זה, שאין לו אלא אחוזתו שלו, שירש מאבותיו, ולא מה שקנה מהקדש.

שדה אחוזה שהקדישו

ולא נגאלה עד שהגיע היובל

שדה אחוזה שהוקדשה, לדברי הכל, אם נפדית על ידי בעליה, הרי חוזרת לו לעולם. ואם נפדית על ידי אחר, בהגיע היובל היא יוצאת מהפודה, ומיד באותו יובל, היא מתחלקת בחנם לכהנים, שנאמר, "וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ".

אבל נחלקו חכמים, מה דין שדה אחוזה שהוקדשה, ולא נגאלה עד היובל, לא על ידי הבעלים, ולא על ידי אחר.

☞ **לדעת רבי יהודה ורבי שמעון** – גם שדה אחוזה שהקדישו, ולא נגאלה כלל עד שהגיע היובל, הרי זו ניתנת לכהנים, ואין מעכבים אותה עוד ביד ההקדש. שנאמר "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ".

אלא שבזה נחלקו שניהם.

< **לדעת רבי יהודה** – מאחר שהשדה עדיין לא נפדית, אינה יוצאת מיד הקדש בחנם, אלא

הכהנים נותנים להקדש דמיה, ורק אחר כך היא נכנסת לרשותם, [וגזרת הכתוב היא, שרק הם יכולים להוציאה מיד הקדש, ורק להם היא נחלטת להיות שלהם לעולם אחר היובל]. ודין זה שאין השדה יוצאת מיד הקדש בחנם, למד בגזרה שווה, שנאמר בעניין מקדיש בית, "וְאִישׁ פִּי יִקְדֹּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה", וכן נאמר בעניין מקדיש שדה אחוזה, "וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה", והרי זה מלמד בגזרה שווה, שכשם שבית שהוקדש, אינו יוצא מיד הקדש בחנם, כך שדה אחוזה שהוקדשה, אינה יוצאת מיד הקדש בחנם, ומאחר שעדיין לא נפדית, לא יזכו בה הכהנים, אלא אחר שיתנו את דמיה להקדש. [ולדעת רבי יהודה, גזרה שווה זו עדיפה על גזרה שווה מכבשי עצרת, שממנה לומד רבי שמעון כמבואר להלן, כי מקדיש בית ומקדיש שדה שניהם מקדישים לבדק הבית, וראוי יותר ללמוד דיני קדשי בדק הבית זה מזה, ולא ללמוד דין שדה אחוזה שהוא קדשי בדק הבית, מדין כבשי עצרת שהם קדשי מזבח].

< **ולדעת רבי שמעון** – אף על פי שהשדה עוד לא נפדית, ועודה ברשות הקדש, בהגיע היובל היא יוצאת מרשות הקדש לרשות הכהנים בחנם, כשאר מתנות כהונה, שאין הכהנים משלמים עבורם. ויש ללמוד זאת בגזרה שווה, שכן נאמר בעניין כבשי עצרת, "קֹדֶשׁ יִהְיֶה לַיהוָה", וכן נאמר בעניין מקדיש שדה אחוזה, "וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה", והרי זה מלמד בגזרה שווה, שכשם שכבשי עצרת ניתנים לכהנים בחנם כך שדה אחוזה ניתנת לכהנים בחנם. [ולדעת רבי שמעון, גזרה שווה זו עדיפה על גזרה שווה ממקדיש בית, שממנה לומד רבי יהודה כמבואר לעיל, כי שדה אחוזה וכבשי עצרת שניהם ממתנות כהנים, וראוי יותר ללמוד דיני מתנות כהנים זה מזה, ולא ללמוד דין שדה אחוזה שהוא מתנות כהנים, מדין מקדיש בית שאינו ממתנות כהנים].

דף כ"ו

☞ **ולדעת רבי אליעזר** – לעולם אין הכהנים זוכים בשדה אחוזה שהוקדשה, אלא אחרי שנפדית על ידי אחר, ולכן, אם לא נפדית השדה עד היובל, אינה יוצאת ביובל מרשות הקדש, אלא עודה ברשות הקדש, וממתיינים למי שיבוא ויפדה עודה אחר היובל, ואם לא נפדית עד היובל השני, עדיין היא ברשות הקדש, עד שיבוא אדם ויפדה אותה, וכן לעולם, [אחר יובל ראשון היא נקראת שדה רטושין, כלומר שדה עזובה שלא רצו לפדותה. ואחר יובל שני היא נקראת רטושי רטושין], ורק אחר שנפדית, [בין קודם יובל ראשון, ובין אחר כמה יובלות], כשיבוא היובל שאחר הפדיה, כשהיא יוצאת מרשות הפודה, היא מתחלקת לכהנים [בחנם].

ונחלקו אמוראים מניין רבי אליעזר למד זאת.

< **לדברי רבה** – רבי אליעזר דורש את הכתוב כך.

(א) "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין ראשון הוא, שאין הבעלים יכולים לגאול אלא עד היובל, ואם לא גאלו עד היובל, שוב לא יוכלו לגאול. (ב)

"וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין שני הוא, שאם הגזבר מכר את השדה לאיש אחר, אז, בהגיע היובל השדה ניתנת לכהן. ואם כן לא נאמר דין זה שתינתן השדה לכהנים אלא

לכהנים [בחנם].

ונחלקו אמוראים מניין רבי אליעזר למד זאת.

< **לדברי רבה** – רבי אליעזר דורש את הכתוב כך.

(א) "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין ראשון הוא, שאין הבעלים יכולים לגאול אלא עד היובל, ואם לא גאלו עד היובל, שוב לא יוכלו לגאול. (ב)

"וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין שני הוא, שאם הגזבר מכר את השדה לאיש אחר, אז, בהגיע היובל השדה ניתנת לכהן. ואם כן לא נאמר דין זה שתינתן השדה לכהנים אלא

לכהנים [בחנם].

ונחלקו אמוראים מניין רבי אליעזר למד זאת.

< **לדברי רבה** – רבי אליעזר דורש את הכתוב כך.

(א) "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין ראשון הוא, שאין הבעלים יכולים לגאול אלא עד היובל, ואם לא גאלו עד היובל, שוב לא יוכלו לגאול. (ב)

"וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין שני הוא, שאם הגזבר מכר את השדה לאיש אחר, אז, בהגיע היובל השדה ניתנת לכהן. ואם כן לא נאמר דין זה שתינתן השדה לכהנים אלא

לכהנים [בחנם].

ונחלקו אמוראים מניין רבי אליעזר למד זאת.

< **לדברי רבה** – רבי אליעזר דורש את הכתוב כך.

(א) "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין ראשון הוא, שאין הבעלים יכולים לגאול אלא עד היובל, ואם לא גאלו עד היובל, שוב לא יוכלו לגאול. (ב)

"וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין שני הוא, שאם הגזבר מכר את השדה לאיש אחר, אז, בהגיע היובל השדה ניתנת לכהן. ואם כן לא נאמר דין זה שתינתן השדה לכהנים אלא

לכהנים [בחנם].

ונחלקו אמוראים מניין רבי אליעזר למד זאת.

< **לדברי רבה** – רבי אליעזר דורש את הכתוב כך.

(א) "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין ראשון הוא, שאין הבעלים יכולים לגאול אלא עד היובל, ואם לא גאלו עד היובל, שוב לא יוכלו לגאול. (ב)

"וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין שני הוא, שאם הגזבר מכר את השדה לאיש אחר, אז, בהגיע היובל השדה ניתנת לכהן. ואם כן לא נאמר דין זה שתינתן השדה לכהנים אלא

לכהנים [בחנם].

ונחלקו אמוראים מניין רבי אליעזר למד זאת.

< **לדברי רבה** – רבי אליעזר דורש את הכתוב כך.

(א) "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין ראשון הוא, שאין הבעלים יכולים לגאול אלא עד היובל, ואם לא גאלו עד היובל, שוב לא יוכלו לגאול. (ב)

"וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין שני הוא, שאם הגזבר מכר את השדה לאיש אחר, אז, בהגיע היובל השדה ניתנת לכהן. ואם כן לא נאמר דין זה שתינתן השדה לכהנים אלא

לכהנים [בחנם].

ונחלקו אמוראים מניין רבי אליעזר למד זאת.

< **לדברי רבה** – רבי אליעזר דורש את הכתוב כך.

(א) "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין ראשון הוא, שאין הבעלים יכולים לגאול אלא עד היובל, ואם לא גאלו עד היובל, שוב לא יוכלו לגאול. (ב)

"וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַּיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשָׂדֶה הַחֵרֶם לִפְהֶן תִּהְיֶה אֶחְזָתוֹ", כלומר דין שני הוא, שאם הגזבר מכר את השדה לאיש אחר, אז, בהגיע היובל השדה ניתנת לכהן. ואם כן לא נאמר דין זה שתינתן השדה לכהנים אלא

לכהנים [בחנם].

אחרי שאיש אחר יפדה אותה.

אולם אביי הקשה על הביאור הזה, סכינא חריפא מפסקא קראי [=סכין חד חותך פסוקים], כלומר, הלא אין הכתובים כן, שהרי לא נאמר, "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשְּׂדֵה [לא יִגָּאֵל עוֹד]. וְאִם מָכַר אֶת הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אַחֵר. [] וְהָיָה הַשְּׂדֵה בְּצֵאתוֹ בְּלִבֵּל קִדְּשׁ לַה' כְּשֵׂדֵה הַחֶרֶם לְכַהֵן וְתִהְיֶה אַחֲזָתוֹ" אלא נאמר, "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשְּׂדֵה וְאִם מָכַר אֶת הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אַחֵר [לא יִגָּאֵל עוֹד]. וְהָיָה הַשְּׂדֵה בְּצֵאתוֹ בְּלִבֵּל קִדְּשׁ לַה' כְּשֵׂדֵה הַחֶרֶם לְכַהֵן וְתִהְיֶה אַחֲזָתוֹ", ומסדר הכתובים כפי שהוא, אין ללמוד כפי שביאר רבה.

<ולדעת אביי – דינו של רבי אליעזר למד מהכתוב, "וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשְּׂדֵה לֹא יִגָּאֵל עוֹד", שממנו למדו, שאם הבעלים לא פדה את השדה עד היובל, שוב לא יפדה אותה להיות לו לשדה אחוזה כבתחילה, אבל להיות לו שדה מקנה הוא פודה אותה, ויוצאת ממנו ביובל, ומתוך כך למדנו, שפעמים אין השדה נפדית אלא אחר היובל, ומכאן יש ללמוד, שאינה יוצאת ביובל מיד הקדש עד שתיפדה פעם אחת.

אולם דחו זאת, כי באמת אין ללמוד מהכתוב הזה, שאין השדה יוצאת מיד הקדש עד שתיפדה פעם אחת, ולעולם נאמר שביובל השדה יוצאת לכהנים אף אם לא נפדית כלל, וכוונת הכתוב, שאם ביובל יצאה השדה לכהנים, ולאחר היובל הקדישו אותה הכהנים, אם באו הבעלים הראשון לפדותה מיד הקדש, אף על פי שלא חפצו לפדותה קודם היובל, כשהיה מועיל להם הפדיון להחזירה להיות להם שדה אחוזה, רשאים לפדותה עתה כשאר בני אדם, להיות להם לשדה מקנה עד היובל.

< ולדעת רבא – רבי אליעזר למד את הדין הזה מהכתוב, "וְהָיָה הַשְּׂדֵה בְּצֵאתוֹ בְּלִבֵּל קִדְּשׁ לַה' כְּשֵׂדֵה הַחֶרֶם לְכַהֵן וְתִהְיֶה אַחֲזָתוֹ", שמאחר שנאמר בכתוב "בְּצֵאתוֹ בְּלִבֵּל", על כרחך הכוונה ליציאה שיוצא מיד הקונה, כי לא נאמרה שום יציאה ביובל אלא מיד הלקוחות, ואם כן, משמעות הכתוב היא, שכשהשדה יוצא ביובל מיד הקונה, אז הוא ניתן לכהנים, אבל כל זמן שלא נפדית השדה, אינה יוצאת ביובל מהקונה, ואינה ניתנת לכהנים.

דין מקדיש שדה מקנה כשהגיע היובל

כשראובן ירש שדה מאבותיו, הרי זו שדה אחוזה של ראובן. וכששמעון קנה את השדה מראובן, הרי זו שדה מקנה של שמעון. וכשהלך שמעון והקדיש את השדה, הרי זו הקדש שדה מקנה.

וכשבא שמעון או לוי לגאול את השדה מיד ההקדש, הרי זה גואל. [לדעת תנא קמא בדף י"ד, הוא גואל אותה כפי שווייה, שנאמר, "וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מִקְסַת הָעֶרְכָּף". ולדעת רבי אליעזר, הרי זה פודה אותה, כפי הערך הקצוב בפרשה לשדה אחוזה, שנאמר, "וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׂדֵה אַחֲזָתוֹ יִקְדִּישׁ לַה' [ובא לפדותו]. וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מִקְסַת הָעֶרְכָּף עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְנָתַן אֶת הָעֶרְכָּף בַּיּוֹם הַהוּא קִדְּשׁ לַה'"].

ובהגיע שנת היובל, [בין אם נפדית השדה כנ"ל. ובין אם לא נפדית, ועודה ביד הקדש], הרי זו חוזרת לראובן הבעלים הראשונים, שנאמר, "בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאֲשֶׁר קָנָהוּ מֵאֲתָוֹ [ואין הכוונה לגזבר שלוי קנה ממנו, אלא] לְאֲשֶׁר לוֹ אַחֲזַת הָאָרֶץ [כלומר לראובן שהוא הבעלים הראשונים]".

ואף שללמד דין זה, שבאופן הנ"ל, בשנת היובל השדה חוזרת לבעלים הראשונים, די היה לכתוב, "בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה [] לְאֲשֶׁר לוֹ אַחֲזַת הָאָרֶץ". והסיבה שנכתב גם, "לְאֲשֶׁר קָנָהוּ מֵאֲתָוֹ", היא, ללמד על אופן נוסף, ששדה מקנה חוזרת למי שנחשב בעלים ראשונים, אף שלא היתה זו אחוזת אבותיו, והוא, כשתחילה הקדיש אדם שדה אחוזה, וביובל ניתנה לכהן, ומעתה נחשבת היא כשדה אחוזה של הכהן, אף שבאמת לא ירש אותה מאבותיו, ולפיכך, אם הכהן מכרה לאחר, והקונה הקדישה, ביובל היא חוזרת לכהן שמכרה, ועל זה נאמר, "בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאֲשֶׁר קָנָהוּ מֵאֲתָוֹ", כלומר לכהן, שממנו קנה המקדיש את השדה.

שני כתובים מלמדים ששדה אחוזה שקדשה ולא נפדית ניתנת לכהן להיות לו כשדה אחוזה

א. נתבאר לעיל, שהכתוב "לא יִגָּאֵל עוֹד", בא ללמד, שמי שהקדיש שדה אחוזה שלו, ולא גאלה עד היובל, ולכן ניתנה ביובל לכהנים, אם הקדישה כהן שזכה בה, כשבאים בעלים הראשונים לפדותה מהקדש, אינם פודים אותה להיות להם שדה אחוזה, אלא שדה מקנה, כי כבר פקעה זכותם מהשדה.

ואם כן יש ללמוד מהכתוב הזה, שמאחר שניתנה השדה לכהן ביובל, מעתה היא נחשבת כשדה אחוזה של הכהן, ולא של בעליה הראשונים.

[ומה שנתחדש בכתוב הזה יותר מהכתוב השני, הוא, שאף על פי שהבעלים הראשונים נותנים דמים עבור השדה, אינה חוזרת להם].

ב. וכמו כן נתבאר לעיל, שהכתוב, "לְאֲשֶׁר קָנָהוּ מֵאֲתָוֹ", בא ללמד על שדה אחוזה שהוקדשה ולא נפדית, וזכה בה הכהן ביובל, שאם מכרה הכהן, והקדישה הקונה, הרי זו חוזרת ביובל הבא לכהן.

ואם כן, גם מהכתוב הזה יש ללמוד, שמאחר שניתנה השדה לכהן ביובל, היא נחשבת כשדה אחוזה של הכהן, ולא של בעליה הראשונים.

כהנים ולוויים גואלים לעולם

לעיל נתבאר, שישראל שהקדיש שדה אחוזתו, אינו יכול לפדותו אלא עד היובל.

וכל זה בישראל, אבל כהנים ולוויים שהקדישו שדה אחוזתם, גואלים לעולם, אף אחר היובל, שנאמר, "גאלת עולם תהיה ללוים".

סליק פרק אין מקדישין

פרק שמיני המקדיש שדהו

דף כ"ז

מקדיש שדה אחוזה בשעה שאין היובל נוהג

כל דיני שדה אחוזה, [ובכללם, ששדה אחוזה שהוקדשה אינה נפדית כפי שווייה, אלא חמישים שקל כסף לכל בית כור], אינם נוהגים אלא בזמן שהיובל נוהג, אבל בזמן שאין היובל נוהג, שדה אחוזה שהוקדשה, נפדית כפי שווייה כשאר הקדשות.

וכדי שירוויח ההקדש, מוכרים אותה לכל המרבה במחיר.

ותחילה אומרים למקדיש עצמו, שיאמר בכמה הוא רוצה לפדותה. [י"א שמיד כופים אותו לומר. וי"א שתחילה מבקשים ממנו לומר, ואם אינו רוצה, כופים אותו]. אם נמצא מי שבא לתת יותר מהמקדיש, יפדה, ואם לאו, אומרים למקדיש, הגיעתך, ויתן מה שאמר.

ומפני שלושה דברים אומרים למקדיש עצמו שיאמר תחילה בכמה רוצה לפדות את השדה. (א) מאחר ששדה זו היתה שלו, היא חביבה לו יותר מלשאר בני אדם, וירצה לתת בעבורה יותר משאר בני אדם, ואם כן, כשהוא יאמר תחילה בכמה רוצה לפדותה, מרוויח ההקדש, שיאמר מחיר גבוה. (ב) מאחר שהבעלים מוסיפים חומש, ושאר בני אדם אינם מוסיפים חומש, ההקדש מרוויח מכך שהמקדיש עצמו יפדה את השדה, ולכן אומרים לו לומר תחילה בכמה רוצה לפדותה. (ג) מצוות גאולה של המקדיש עצמו, קודמת למכירה לשאר בני אדם, שנאמר, "ואם לא יגאל ונמכר בערפך", כלומר רק כשלא יגאלו הבעלים, תמכר לאחרים, אבל עדיף שיגאלו הבעלים.

פדיון הקדש בביצה

מבואר במשנתנו, שלדעת תנא קמא, הבא לפדות שדה באיסור, יוכל לפדותה בכך, [כשלא יהיו אחרים נותנים יותר], אבל הבא לפדות בביצה, לא יוכל לפדות בכך. ולדעת רבי יוסי, גם בביצה יוכל לפדות, [כשלא יהיו אחרים נותנים יותר]. ונאמרו שני ביאורים למחלוקת זו.

< מתחילה רצו לומר, שנחלקו אם שווה כסף נחשב ככסף. לדעת תנא קמא, אין פודים הקדש אלא בכסף, [אבל דבר שאינו כסף, כגון ביצה, אפילו שווה הרבה, אין פודים בו]. ולדעת רבי יוסי, פודים הקדש גם בשווה כסף.

< ולבסוף אמרו, שלדברי הכל פודים הקדש גם בכסף, וגם בשווה כסף, [ואם ביצה היתה שווה הרבה, לדברי הכל פודים בה], ולא נחלקו אלא אם צריך שיהא החומש שווה פרוטה. כגון אם בא לפדות בביצה שאינה שווה ארבע פרוטות. לדעת תנא קמא, מאחר שהפודה צריך להוסיף חומש, אינו יכול לפדות אלא בדבר השווה לכל הפחות ארבע פרוטות, שיהא בתוספת של החומש לכל הפחות פרוטה אחת. ולדעת רבי יוסי, פודים בכל דבר, אפילו אינו שווה אלא פרוטה אחת, כי די בכך שבקרון יהיה שווי של פרוטה, ולא צריך שגם בחומש יהא שווי של פרוטה.

בני אדם שאמרו בכמה

יפדו שדה הקדש וחזרו בהם

מי שאמר לפדות שדה של הקדש בסך מסוים, באמירתו התחייב שיהא להקדש בפדיון השדה לפחות כמו שאמר.

אלא שאם יבוא שני לפדות את השדה בסך גבוה יותר, מאחר שבכך יקבל ההקדש בעבור השדה גם מה שאמר הראשון, הראשון פטור מלתת להקדש מה שאמר, והשדה נפדית על ידי השני שבא לתת יותר.

ואם לא בא שני לפדות את השדה ביותר, וחזר בו הראשון ממה שאמר לפדות, ולא נמצא מי שירצה לפדות כמו שאמר הראשון, אלא בפחות ממה שאמר הראשון, כגון שאמר הראשון לפדות בעשר, וחזר בו, ובא שני ופדה בחמש, מאחר שהראשון נתחייב שיהא להקדש תמורת השדה עשר, ולא קיבל ההקדש אלא חמש, הראשון מחויב להוסיף להקדש עוד חמש להשלים את הסכום לעשר, [וממשכנים אותו מנכסיו על כך].

וכן הדין כשבאו חמישה, הראשון אמר לפדות בעשר, והשני אמר לפדות בעשרים, והשלישי אמר לפדות בשלושים, והרביעי אמר לפדות

ופעמים יפדה המקדיש, אף על פי שהאדם האחר מעריך את ההקדש ביותר ממה שהמקדיש מעריך אותו, וזה, כשאחר תוספת החומש שיש למקדיש להוסיף על מה שהעריך, יהיה עליו לתת להקדש יותר ממה שהעריך האדם האחר, כגון שהמקדיש העריך את ההקדש בעשרים, והאדם האחר העריכו בעשרים וארבע, אף על פי שהאדם האחר מעריך ביותר מהמקדיש, מאחר שלפי מה שהעריך המקדיש יהיה עליו לתת עשרים וחמש, [עשרים ועוד חומש], המקדיש פודה ולא האדם האחר.

ומכל מקום, מאחר שהאדם האחר העריך את הקרקע יותר מהבעלים, על כרחם יתנו לתשלום הקרן כמו שאמר האדם האחר, ורק את תשלום החומש יתנו כפי מה שאמרו, כגון כשאמרו הבעלים שיתנו ב-20, [וצריכים להוסיף חומש 5 על פי דבריהם], והאדם האחר אמר 24, לתשלום הקרן יתנו הבעלים 24 כמו שאמר האדם האחר, ויוסיפו חומש של 5 כפי מה שהם העריכו את ההקדש. וזה כדעת בית הלל. אבל לדעת בית שמאי, על המקדיש לתת חומש כפי מה שפודה, וכשם שמשלם עבור הקרן כפי מה שאמר האדם האחר, כך מוסיף על החומש לפי השיעור הזה. ולדברי רב חסדא, אם שלושה בני אדם העריכו את שווי השדה כמו שאמר האדם האחר, מודים בית הלל, שהמקדיש מוסיף גם על החומש.

וכל זה, שחיוב המקדיש לפדות, אף על פי שהאדם האחר העריך ביותר ממנו, הוא כשיש רווח להקדש מכך שיפדה המקדיש, שעל ידי תוספת החומש ישלם המקדיש יותר מהאדם האחר, אבל כשהאדם האחר מעריך את ההקדש כמו מה שמעריך המקדיש עם תוספת החומש, [או שהאדם האחר מעריך את ההקדש ביותר ממה שמעריך המקדיש עם תוספת החומש] יפדה האדם האחר. כגון כשהמקדיש מעריך בעשרים, [שעליו להוסיף חומש, ולשלם עשרים וחמש], ואדם אחר מעריך בעשרים וחמש או בעשרים ושש, באופן הזה יפדה האדם האחר.

מי קודם לפדות מעשר שני

לעיל נתבאר, שכשמקדיש ואחר באים לפדות את ההקדש, פעמים יפדה המקדיש, אף על פי שהאדם האחר מעריך את ההקדש ביותר ממה שהמקדיש מעריך אותו, וזה, כשאחר תוספת החומש שיש למקדיש להוסיף על מה שהעריך, יהיה עליו לתת להקדש יותר ממה שהעריך האדם האחר.

אכן כל זה לעניין הקדש, שהרווח של הפדיון בא ליד הקדש, ולכן כל שיתן יותר, בין מקרן ובין מחומש, הוא יפדה ולא האחר, אף על פי שבקרן האחר בא לתת יותר.

אבל לעניין מעשר שני, שגם בו נאמר חילוק בין בעלים לאדם אחר, שכשהבעלים פודים הם מוסיפים חומש, וכשאחר פודה אינו מוסיף חומש, מאחר שלעניין מעשר שני אין ההנאה מהפדיון להקדש, אלא הפודה נוטל את הכסף וקונה בו מאכלים בירושלים, בזה אין הדבר תלוי אלא בקרן, שהיא עיקר הפדיון, ולא בחומש, וכל שמעריך את המעשר ביותר, הוא יפדה אותו, ואפילו כשהבעלים אומר לפדות בעשרים, [שבפועל יש להם לתת עשרים וחמש], ואדם אחר אומר לפדות בעשרים ואחד, [שכך יש לו לתת בפועל], יפדה האדם האחר, כי הוא מעריך את הקרן ביותר.

דף כ"ח

[ויקרא כ"ז כ"א] וְהָיָה הַשְּׂדֵה בְּצֵאתוֹ בִּיבֵל קִדָּשׁ לַה' בְּשְׂדֵה הַחֵרֶם לְכַהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ.
[ויקרא כ"ז ח-כ"ט] אֵךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם אִישׁ לַה' מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאֲדָם וּבְהֶמְהָ וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכַר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא לַה'. כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה מוֹת יוֹמָת.
[במדבר י"ח י"ד] כָּל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה.

על מה חל החרם ועל מה לא חל החרם

בהמשך יתבאר בעזה"י, מה דין החרם, ולמי הוא ניתן. אבל מתחילה מבואר בסוגיתנו, על מה חל החרם, ועל מה אינו חל, ועניין זה נדרש מהכתוב, "אֵךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם אִישׁ לַה' מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאֲדָם וּבְהֶמְהָ וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ", שכך הכתוב נדרש:

"מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ" – ולא כל אשר לו. כלומר חלק מהמטלטלים שלו יכול להחרים, אבל לא את כולם.

אלא שאם היה הכתוב הזה בלבד, היה מקום לומר שדווקא את כל רכושו ממש לא יוכל להחרים, אבל מקצת מרכושו יוכל להחרים, ואפילו מין שלם, כגון כל עבדיו ושפחותיו, או כל בקרו וכל צאנו או כל שדותיו. ולפיכך נאמר גם,

"מֵאֲדָם" – ולא כל אדם. כלומר חלק מעבדיו ושפחותיו יכול לעשות חרם, אבל לא את כולם. והרי זה מלמד שאפילו מין אחד כגון כל עבדיו ושפחותיו לא יוכל להחרים.

אלא שאם היו שני כתובים אלו היה מקום לומר שדווקא כל רכושו או כל מין אדם לא יחרים כי אי אפשר שלא יהא לו עבדים לסייעו בעבודתו

אבל כל שדותיו יוכל להחרים כי גם כשלא יהיו

לו שדות יוכל להיות אריס אצל אחרים ולחלוק

עימהם בתבואת השדות. ולפיכך נאמר גם,

"וּמְשִׁדָּה אֶחָזְתוּ" – ולא כל שדה אחוזתו, כלומר

חלק משדה אחוזתו יכול לעשות חרם, אבל לא

את כולה. והרי זה מלמד שגם כל שדותיו לא יוכל

להחרים.

ומכל מקום, אף על פי שלמדנו, שאין להחרים כל

עבדיו וכל שדותיו, כתבה תורה גם "מִכָּל אֲשֶׁר

לו", ללמד שלא יחרים כל מטלטלים שלו, כי אם

היו רק שני כתובים אלו, "מִאָדָם ... וּמְשִׁדָּה

אֶחָזְתוּ", היה מקום לומר, שרק כל עבדיו וכל

שדותיו לא יחרים, כי נצרכים הם ביותר

למחייתו, אבל מטלטלים של שאר מינים יחרים

לגמרי, לכך כתבה תורה "מִכָּל אֲשֶׁר לוּ", ללמד,

שכל מטלטלים בכלל זה, שאין להחרים את

כולם, **אלא יש לשייר מכל מין ומין.**

ולכן, לא יחרים אדם כל צאנו, או כל בקרו, או כל

עבדיו ושפחותיו, או כל שדותיו.

ואם עבר והחרים מין שלם ממה שיש לו, לא חל

החרם, שנאמר, "אֶדְ", והרי זה מיעוט, לומר,

שרק באופן הכתוב בפרשה ניתן להחרים, ולא חל

החרם אם החרים הכל.

והכתוב "וּבְהֶמָה" בא ללמד, שאין החרם חל

אלא על דברים הדומים לבהמה, שיש לאדם

זכות למוכרם לעולם, אבל דברים שאין לו זכות

למוכרם לעולם, כגון בנו ובתו ועבדו ושפחתו

העברים ושדה מקנתו, אינו יכול להחרים, [ובתו,

אף שיש לו זכות למוכרה בקטנותה, אינה

כבהמה, שבהמה יכול למוכרה לעולם, ובתו אינו

יכול למוכרה אלא עד שתהא נערה. וכמו כן שדה

מקנתו אינו יכול למוכרו אלא עד היובל].

השיעור שיחוס אדם ולא יבזבז מנכסיו

לדעת רבי אליעזר – כשם שלעניין חרמים, לא

אסרה תורה אלא להחרים כל נכסיו, אבל אם

שייר לעצמו מקצת מכל מין, דיו, כך הוא

כשמבזבז נכסיו לשאר דברים, דיו בכך שישיר

לעצמו מעט מכל מין.

ולדעת רבי אלעזר בן עזריה – מאחר שלמדה

תורה, שאפילו לצורך גבוה לא יבזבז אדם כל

ממונו, על אחת כמה וכמה שלצורך הדיוט לא

יבזבז כל ממונו, ולא עוד, אלא שבזבז לצורך

הדיוט גרוע מבזבז לצורך גבוה, ולכן אף

שהמחרים רשאי להחרים רוב רכושו, ובלבד

שישייר לעצמו מעט מכל מין, המבזבז לצורך

הדיוט לא יבזבז כל כך, אלא יחוס על ממונו, כמו

שהתקינו באושא, שכל המבזבז [אף לצורך

עניים], לא יבזבז יותר מחומש.

ומעשה באחד שבקש לבזבז יותר מחומש, ולא

הניחו לו חבריו. - י"א ששמו של אותו אדם

שביקש לבזבז לא נתבאר, וחבירו שלא הניחו

הוא רבי ישבב. - וי"א שאותו אדם שבקש לבזבז

יותר מחומש הוה רבי ישבב, וחבירו שלא הניחו

הוא רבי עקיבא.

מי מחרים ומי אינו מחרים

א. כהנים.

< לדברי הכל – הכהנים אינם מחרים לא

קרקעות [=שדה אחוזה] ולא מטלטלים.

- קרקעות [=שדה אחוזה] אינם מחרים, כי

נאמר בעניין שדות הכהנים, והלוויים "אֶחָזְתָּ

עוֹלָם הוּא לָהֶם", ובכלל זה, שאין שדותיהם

נעשים חרם.

- ומטלטלים אינם מחרים, כי חרם מטלטלים

ניתן לאיזה כהן שהמחרים רוצה, ואם כן, מה

הנאה יש בחרם זה, הלא כשיחרים הכהן, יחזור

ויזכה בעצמו, ולא יתן לכהן אחר.

ב. לוויים.

< לדברי הכל – הלוויים אינם מחרים

קרקעות [=שדה אחוזה].

- והטעם כנ"ל כי נאמר בעניין שדות הכהנים

והלוויים "אֶחָזְתָּ עוֹלָם הוּא לָהֶם", ובכלל זה,

שאין שדותיהם נעשים חרם.

< ולעניין מטלטלים – נחלקו חכמים.

- דעת רבי יהודה, שלעניין חרמים הוקשו

מטלטלים לקרקעות, שנאמר בחרמים, "מִכָּל

אֲשֶׁר לוּ ... וּמְשִׁדָּה אֶחָזְתוּ", והרי זה מלמד, שכל

שאינו מחרים קרקעות [=שדה אחוזה], אינו

מחרים גם שאר דברים.

- ולדעת רבי שמעון, לא הוקשו מטלטלים

וקרקעות [=שדה אחוזה] לעניין זה, ולפיכך, אף

שאין הלוויים מחרים קרקעות [=שדה אחוזה],

הם מחרים מטלטלים.

ג. ישראלים.

< לדברי הכל – ישראלים מחרים גם קרקעות

[שדה אחוזה] וגם מטלטלים.

- שהרי מבואר בפרשה, שמחרים קרקעות

ומטלטלים [כפי שנתבאר לעיל], ולמי נאמר

הפרשה אם לא לישראל.

לאיזה כהן החרם ניתן

ב. חרם שדות.

לדברי רב חייא בר אבין, מי שהחרים שדות, נותן

אותם לכהן שבאותו משמר, שנאמר בעניין החרמים, "כִּשְׁדָּה הַחֶרֶם לְכַהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ", וכעין זה נאמר בעניין גזל הגר, "הָאֶשֶׁם הַמּוֹשֵׁב לֵה' לְכַהֵן", ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שגזל הגר ניתן לכהנים שבאותו משמר, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], כך שדה החרם ניתנת לכהנים שבאותו משמר.

א. חרם מטלטלים.

לדברי רב חייא בר אבין, מי שהחרים מטלטלים, נותן אותם לכל כהן שירצה, שנאמר לאהרן, "כָּל חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה", [וכל זרע אהרן כמותו].

ואמר רבי אבהו, שזה כדעת רבי שמעון, שאינו מקיש חרם מטלטלים לחרם קרקעות, [כמבואר לעיל]. אבל לדעת רבי יהודה, המקיש חרם מטלטלים לחרם קרקעות, כשם שחרם שדות ניתן לכהנים שבאותו משמר, כך חרם מטלטלים ניתן לכהנים שבאותו משמר.

לאיזה כהן נותנים את גזל הגר

מי שגזל את חבירו ונשבע בשקר שלא גזלו והודה משלם, (א) קרן. (ב) חומש. (ג) מביא אשם.

ואם היה הנגזל גר, ומת בלא יורשים קודם ששילם לו הגזלן, הגזלן משלם את הקרן והחומש לכהנים, שנאמר, "וְאִם אֵין לְאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאֶשֶׁם אֵלָיו [שהיה גר, ומת בלא יורשים] הָאֶשֶׁם [זה הקרן] הַמּוֹשֵׁב [זה החומש] לֵה' לְכַהֵן מִלִּבְד אֵיל הַכֹּהֲנִים [זה האשם] אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עָלָיו".

ומתוך שנאמר בכתוב הזה, התשלום עם הקרבת האשם, "מִלִּבְד אֵיל הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עָלָיו", הרי זה מלמד, שהכהן שבאותו משמר, שהוא מקריב את האשם, הוא זה שמקבל את התשלום של הקרן והחומש.

לאיזה כהן נותנים את שדות אחוזה

שהוקדשו ונמכרו שיוצאות ביובל לכהנים

לדברי רב חייא בר אבין, שדות אחוזה שהוקדשו, ולא נגאלו, [ומכרם גזבר לאחר], שדינם לצאת ביובל לכהנים, מתחלקים ביובל לכהני המשמר שפגע בו יובל, כלומר לכהנים שעובדים באותו יום שנכנס היובל.

ולדברי רבי חייא בר אמי משמיה דחולפנא, אם נכנס היובל ביום שמתחלפים בו משמרות, [שחל יום הכיפורים של היובל בשבת, שהוא יום שמתחלפים בו המשמרות], השדות מתחלקות לכהני משמר היוצא, שכן המשמרות מתחלפות ביום השבת, אבל בליל שבת שאז הוא זמן כניסת היובל, עדיין היה זמן המשמר היוצא, ונמצא שברשותו נכנס היובל.

שמיטה משמטת בסופה ויובל משמט בתחילתו

נתבאר, שהזמן שבו היובל משמט, והשדות חוזרות לבעליהן, הוא כניסת שנת היובל, [ולדעת האומרים שתחילת היובל הוא ביום הכיפורים, שנאמר "בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם. וְקִדְשֶׁתֶם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שְׁנָה", הזמן שהיובל משמט, הוא כניסת ליל יום הכיפורים].

אמנם לעניין שמיטה אין הדין כן, אלא השמיטה משמטת את החובות בסופה, שנאמר, "מִקְּץ [=מסוף] שְׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּטָה כָּל בְּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְּרַעְהוֹ לֹא יִגַּשׁ אֶת רַעְהוֹ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לֵה'".

ונמצא, שלדעת האומרים, שהיובל נכנס בראש השנה [=היא דעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה], סופה של השמיטה הוא תחילתה של היובל, ובבת אחת משמטים השמיטה והיובל.

דין החרם

א. חרמי כהנים.

חרמים הניתנים לכהנים, כל זמן שהם בבית הבעלים שהחרים אותם, הרי הם כהקדש לכל דבר, שנאמר, "כָּל חֶרֶם קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא לֵה'", ולפיכך, הנהנה מהם מעל. אבל אין להם פדיון לצאת לחולין, שנאמר, "לֹא יִמָּכַר וְלֹא יִגָּאֵל". אלא הם ניתנים לכהנים כתרומה. ומשעה שינתנו לכהנים, הרי הם נעשים חולין לכל דבר, כשאר ממונו של כהן, שנאמר "כָּל חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה".

ב. חרמי בדק הבית.

חרמים הניתנים לבדק הבית, הרי הם כשאר הקדש בדק הבית, ויש להם פדיון, שעל דעת כן הוחרמו, שיפדו, ויזכה ההקדש במעות, שכן אין ראוי לבדק הבית אלא מעות.

אלו חרמים לכהנים ואלו חרמים לבדק הבית

לדעת רבי יהודה בן בתירא [וכן פסק רב. וכן דעת רב יהודה בדף כ"ט]—סתם חרמים ניתנים לבדק הבית, כלומר, האומר "הרי זה חרם", הדבר ניתן לבדק הבית, שנאמר "כָּל חֶרֶם קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא לֵה'". ורק כשיאמר בפירוש, "הרי זה חרם לכהנים", הדבר ניתן לכהנים. [ומה שנאמר "כִּשְׁדָּה הַחֶרֶם לְכַהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ", לא בא ללמד שסתם חרמים לכהנים, אלא בא ללמד על כך, ששדה החרם, אחרי שבאה ליד הכהן דינה אצלו כמו דין ישראל בשדה אחוזתו, ואם הקדיש הכהן שדה זו שזכה בה מחמת חרם, ומכרה גזבר לאחר, אינה חוזרת לכהן שהקדישה, אלא מתחלקת לכל כהני המשמר

ולדעת חכמים [וכן דעת עולא בדף כ"ט] – **סתם חרמים ניתנים לכהנים**, כלומר, האומר, "הרי זה חרם", הדבר ניתן לכהנים, שנאמר, "כְּשֶׁדָּה הַחֶרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ". [ואף שהכתוב הזה בא ללמד על כך, ששדה החרם שזכה בה כהן, דינה אצלו כדין ישראל בשדה אחוזתו, יש ללמוד מהכתוב הזה את שני הדינים, כי יש בו ריבוי ה"א "הַחֶרֶם", ולכן יש ללמוד ממנו גם דין זה, וגם שסתם חרמים לכהנים].

ורק האומר בפירוש "הרי זה חרם לבדק הבית", הדבר ניתן לבדק הבית. [ומה שנאמר, "כָּל חֶרֶם קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא לָהּ", לא בא ללמד שסתם חרמים לגבוה, אלא בא ללמד על כך שמחרים אדם אף את קדשיו, בין קדשים קלים ובין קדשי קדשים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

מחרים אדם את קדשיו בין

קדשי קדשים בין קדשים קלים

אף על פי שקדשיו של אדם אינם שלו, המחרים אותם, חל עליהם החרם באופן הבא.

א. החרים קדשים שהם נדרים.

מי שאמר הרי עלי עולה, הרי זה נדר, שאינו יוצא ידי חובתו עד שיקריב עולה, ואפילו הפריש בהמה לצורך קרבנו, אם אבדה או נגנבה, הוא חייב באחריותה, ועליו להביא אחרת תחת הראשונה, ולפיכך מאחר שהוא חייב באחריותה, הבהמה הזו שהפריש לצורך נדרו נחשבת כמו בהמה שלו, ולכן אם אמר שתהא חרם, **עליו לתת את כל שווייה**.

ב. החרים קדשים שהם נדבות.

מי שאמר על בהמה שלו הרי זו עולה, קדשה ונעשית נדבה, שאם אבדה או נגנבה אינו חייב באחריותה, אלא שכל זמן שהיא בידו, עליו להביאה לבית המקדש להקרבה, ולפיכך, מאחר שכבר הפרישה, ושוב אינו חייב באחריותה, מעתה אין לו בה אלא הנאה מועטת, כאדם שאינו מחויב עולה, ומוצא לקנות עולה בזול להקריבה, ולפיכך, **אומדים כמה ירצה אדם לתת כדי לקנות עולה בזול להקריבה, כשאינו מחויב בדבר**, וזהו שיעור ההנאה שיש לו בבהמה הזו, שכן עתה גם הוא אינו מחויב עולה, ומביא עולה זו שכבר נדב, **וכפי השיעור הזה יתן לחרמו**.

ג. החרים בכור [בין תם ובין בעל מום].

מי שנולד לו בכור, בין תם ובין בעל מום, אין הבכור שלו, ועליו לתת אותו לכהן, אלא שיש לו בבכור טובת הנאה, שכן רשאי לתת אותו לאיזה כהן שירצה, ומותר לקבל מישראל ממון, כדי שיתן את הבכור לקרובו של אותו ישראל ואם כן, שווי של טובת הנאה זו, היא מה שהבכור שווה אצלו, ולכן, אם אמר עליו שיהא חרם, **עליו לתת כפי השיעור שישראל ירצה לתת לו, כדי שיתן את הבכור לקרובו של אותו ישראל**.

< ונחלקו חכמים מניין למד דין זה שחרמים חלים על הקדשים.

לדעת חכמים – דין זה למד מהכתוב, "כָּל חֶרֶם קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא לָהּ", [כפי שנתבאר לעיל].

דף כ"ט

ולדעת רבי יהודה בן בתירא וכן לדעת רבי ישמעאל [בדף כ"ט] – דין זה למד מסתירת הכתובים לעניין בכור שכן כתוב אחד אומר, "כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יֵגֵד בְּבִקְרָךְ וּבְצֹאנֶךָ הַזֶּכֶר תִּקְדִּישׁ לַה' אֲלֶקֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבִכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תִגְזֹ בְּכוֹר צֹאנֶךָ", וכתוב שני אומר "אֶף בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבְּרַר לַה' בְּבִהְמָה לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אֶתוֹ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לַה' הוּא", ויש ליישב את סתירת הכתובים, שהקדש מזבח [שיהא שם זבח אחר חל עליו] אין מקדישים את הבכור, כי הוא כבר קדוש, אבל מקדישים אותו **הקדש עילוי**, כלומר לתת דמיו, ומכאן שגם המחרים קדשים נותן את דמיהם. [אבל חכמים מיישבים את הסתירה באופן אחר והוא שאסור להקדיש את הבכור לזבח אחר והעושה כן עובר בלא תעשה אבל מצווה להקדישו לשם בכור אף על פי שהוא קדוש מאליו].